

Національний банк України
Українська академія банківської справи
Кафедра банківської справи

ОБЛІК ТА АУДИТ У БАНКАХ

Навчально-методичний посібник

Для студентів 4 курсу спеціальностей
“Банківська справа”, “Облік та аудит”
всіх форм навчання

Суми
УАБС
2003

УДК 657.6:336.71(073)

О-17

Рекомендовано до видання методичною радою Української академії банківської справи, протокол № 5 від 24.01.2003.

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри банківської справи, протокол № 4 від 16.10.2002.

Укладачі:

кандидат економічних наук, доцент

О.Г. Коренєва;

Н.Г. Євченко

Рецензенти:

доктор економічних наук, професор

І.В. Сало;

кандидат економічних наук, доцент

Н.Г. Слав'янська

Відповідальний за випуск

кандидат економічних наук, доцент

В.В. Коваленко

О-17 Облік та аудит у банках: Навчально-методичний посібник / Уклад.: О.Г. Коренєва, Н.Г. Євченко. – Суми: УАБС, 2003. – 56 с.

Навчально-методичний посібник з курсу “Облік та аудит у банках” включає: тематичний план за розділами, що вивчаються; перелік основних понять, якими повинен вільно володіти студент; плани семінарських та практичних занять; питання для самопідготовки студентів; список рекомендованої літератури до кожного розділу; тести для перевірки знань; питання до іспиту.

Призначений для студентів 4 курсу спеціальностей “Банківська справа”, “Облік та аудит” всіх форм навчання.

УДК 657.6:336.71(073)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
ПОГОДИННИЙ РОЗПОДІЛ НАВЧАЛЬНОГО ЧАСУ ЗА РОЗДІЛАМИ.....	6
НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА КУРСУ.....	7
ПЛАНІ ЛЕКЦІЙНИХ, СЕМІНАРСЬКИХ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ.....	13
ТЕСТИ.....	45
ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ.....	53

ВСТУП

Дисципліна “Облік та аудит в банках”, що є нормативною для підготовки спеціалістів за фахом “Банківська справа” і “Облік та аудит”, має на *меті* допомагати студентам оволодіти методикою бухгалтерського обліку та аудиту основних банківських операцій на такому рівні, щоб по закінченні навчання вони змогли якнайкраще орієнтуватися в питаннях облікової політики банку; організації внутрішнього аудиту та вимогах зовнішнього аудиту банківських установ і надалі адаптувати здобуті знання у процесі діяльності за фахом.

Предметом курсу є розгляд міжнародних і національних стандартів бухгалтерського обліку, звітності та аудиту, правил і технологій обліку банківських операцій, форми і складу бухгалтерської звітності, організаційно-правових основ зовнішнього аудиту банків, а також організації та функцій внутрішнього аудиту.

Завдання навчальної дисципліни полягає в тому, щоб навчити студентів розуміти економічний зміст фінансово-господарських операцій і, користуючись обліковою та аудиторською інформацією, самостійно вирішувати питання організації роботи відповідно до напрямків банківської діяльності. Показати, що аудит операцій запобігає порушенню фінансової дисципліни та дозволяє оперативно виявляти слабкі місця в управлінні банком.

Дисципліна “Облік та аудит в банках” тісно пов’язана з іншими економічними дисциплінами, такими як: “Банківські операції”, “Гроші та кредит”, “Операції центрального банку та грошово-кредитна політика”, “Банківська статистика”, “Фінансовий менеджмент у банках”, “Валютне регулювання”, “Кредитування та контроль”, “Операції з цінними паперами”.

Вивчаючи курс “Облік та аудит у банках”, студенти обов’язково повинні ознайомитися із законодавчими актами, що регламентують банківську діяльність та питання організації бухгалтерського обліку та аудиту в Україні. Це закони України: “Про банки і банківську діяльність”, “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”, “Про аудиторську діяльність”; положення та інструкції Національного банку України; а також з національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку та національними нормативами аудиту.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні

знати:

- етапи та план організації бухгалтерського обліку, елементи організації бухгалтерського обліку в банках;
- значення міжнародних стандартів для банків України;

- організаційні основи аналітичного і синтетичного обліку в банках;
- параметри аналітичного обліку;
- структуру аналітичного рахунку;
- цикл опрацювання облікової інформації;
- види внутрішньобанківського контролю;
- принципи бухгалтерського обліку банківських операцій;
- основи організації податкового обліку та методика відображення в податковій звітності фінансових результатів;
- основні концептуальні положення ведення управлінського обліку;
- склад та зміст бухгалтерської звітності, терміни подання та оприлюднення;
- організаційно-правові основи зовнішнього аудиту банків, а також порядок організації та функції внутрішнього аудиту;

вміти:

- використовувати знання з організації обліку в комерційних банках для ведення обліку операцій і складання фінансової звітності;
- формувати номери аналітичних рахунків;
- пояснювати особливості податкового обліку в банках і його взаємозв'язок з фінансовим;
- розраховувати оподатковуваний прибуток;
- аналізувати дані управлінської звітності;
- характеризувати фінансові звіти, які використовуються, щоб донести інформацію до зацікавлених осіб;
- зробити висновки щодо фінансового становища банку та його спроможності працювати в умовах ринку;
- методично правильно користуватися прийомами аудиту на практиці, використовувати аудиторські звіти.

Навчальним планом передбачено вивчення даної дисципліни студентами спеціальності “Банківська справа” в обсязі 108 академічних годин (із них 54 години лекційних та 54 години семінарських (практичних) занять); спеціальності “Облік та аудит” – 72 академічних години (відповідно 38 та 34).

ПОГОДИННИЙ РОЗПОДІЛ НАВЧАЛЬНОГО ЧАСУ ЗА РОЗДІЛАМИ

№ пор.	Назви розділів	Кількість годин		
		усього	лекції	індивідуальна робота
Для студентів спеціальності "Банківська справа"				
1	Основи організації банківського бухгалтерського обліку та його роль у системі управління комерційним банком	16	8	8
2	Кореспондентські відносини між банківськими установами	4	2	2
3	Облік операцій банку за безготівковими розрахунками	8	4	4
4	Облік касових операцій у комерційних банках	8	4	4
5	Облік депозитних операцій у банках	4	2	2
6	Облік кредитних операцій у банках України	16	8	8
7	Облік операцій з цінними паперами	12	6	6
8	Бухгалтерський облік операцій банків з векселями	4	2	2
9	Облік операцій банків в іноземній валюті	8	4	4
10	Облік доходів, витрат та капіталу банку	8	4	4
11	Бухгалтерський облік основних засобів та нематеріальних активів	4	2	2
12	Основи організації управлінського обліку в комерційних банках	4	2	2
13	Сутність аудиту, його мета та завдання	4	2	2
14	Організація внутрішнього аудиту в комерційних банках України	8	4	4
Разом		108	54	54
Для студентів спеціальності "Облік та аудит"				
1	Основи організації банківського бухгалтерського обліку та його роль у системі управління комерційним банком	16	8	8
2	Кореспондентські відносини між банківськими установами	4	2	2
3	Облік операцій банку за безготівковими розрахунками	4	2	2

№ пор.	Назви розділів	Кількість годин		
		усього	лекції	індивідуальна робота
4	Облік касових операцій у комерційних банках	4	2	2
5	Облік депозитних операцій у банках	4	2	2
6	Облік кредитних операцій у банках України	10	6	4
7	Облік операцій з цінними паперами	8	4	4
8	Облік операцій банків в іноземній валюті	4	2	2
9	Облік доходів, витрат та капіталу банку	8	4	4
10	Сутність аудиту, його мета та завдання	4	2	2
11	Організація внутрішнього аудиту в комерційних банках України	6	4	2
Разом		72	38	34

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА КУРСУ

Розділ 1. ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ БАНКІВСЬКОГО БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ЙОГО РОЛЬ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ КОМЕРЦІЙНИМ БАНКОМ

Визначення бухгалтерського обліку в банках. Завдання бухгалтерського обліку. Бухгалтерський облік як складова інформаційної системи банку. Етапи та план організації бухгалтерського обліку. Елементи організації бухгалтерського обліку. Міжнародні аспекти бухгалтерського обліку та їх суть. Становлення та розвиток національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку. Принципи організації бухгалтерського обліку в банках України. Фінансовий, управлінський та податковий облік: зміст та призначення; суб'єкти регламентації; користувачі. Облікова політика банку. Положення про облікову політику банку. Основні складові облікової політики банку. Характеристика та цілі складання бухгалтерської звітності. Фінансова звітність, мета її складання, структура, порядок подання та оприлюднення. Бухгалтерський баланс. Облікова формула бухгалтерського балансу. Типова структура балансового звіту комерційного банку. Звіт про прибутки та збитки. Типова структура звіту про прибутки та збитки. Звіт про рух грошових коштів. Типова структура звіту про рух грошових коштів. Порядок формування коригуючих проводок. Управлінська звітність. Рекомендовані форми управлінської звітності. Податкова звітність.

Загальні положення побудови плану рахунків бухгалтерського обліку в банках. Особливості побудови плану рахунків: мультивалютність, подвійний запис операцій за позабалансовими рахунками, нові вимоги до аналітичних рахунків, наявність управлінського обліку. Класифікація рахунків у плані рахунків за видами контрагентів, характером операцій і ступенем зниження ліквідності. Структура класів плану рахунків бухгалтерського обліку комерційних банків України. Логічні схеми взаємозв'язку між рахунками груп окремих розділів. Поняття контррахунків та їх характеристика.

Характеристика аналітичного обліку як підсистеми бухгалтерського обліку, що деталізує інформацію про кожного контрагента та кожну операцію. Інформаційна модель організації аналітичного обліку. Класифікація параметрів аналітичного обліку. Обов'язкові та необов'язкові параметри. Загальні та спеціальні. Поділ параметрів аналітичного обліку залежно від сфери застосування на такі види: контрагентів, документів, договорів та аналітичних рахунків. Формування номера аналітичного рахунка.

Організація обліково-операційної роботи в банку. Банківські документи та їх реквізити. Класифікація банківських документів. Вимоги до первинних облікових документів. Документообіг за банківськими операціями. Стадії документообігу. Послідовність опрацювання облікової інформації.

Розділ 2. КОРЕСПОНДЕНТСЬКІ ВІДНОСИНИ МІЖ БАНКІВСЬКИМИ УСТАНОВАМИ

Положення про міжбанківські розрахунки в Україні. Характеристика міжбанківських розрахунків. Форми організації міжбанківських розрахунків, їх зміст і сфера застосування. Порядок відкриття кореспондентських рахунків банкам у територіальних управліннях Національного банку України. Механізм відображення операцій, виконаних за кореспондентським рахунком протягом операційного дня, на балансі комерційного банку та балансі територіального управління НБУ, в якому відкрито цей рахунок. Здійснення міжбанківських розрахунків через систему електронних платежів (СЕП) НБУ та їх облік. Характеристика діючих моделей обслуговування кореспондентських рахунків комерційних банків та їх філій у СЕП. Відкриття та ведення рахунків лоро і ностро. Механізм дії прямих кореспондентських відносин між банками. Облік міжбанківських розрахунків при прямих кореспондентських відносинах. Облік розрахунків у власній платіжній системі.

Розділ 3. ОБЛІК ОПЕРАЦІЙ БАНКУ ЗА БЕЗГОТІВКОВИМИ РОЗРАХУНКАМИ

Нормативна база, що регламентує сучасну систему безготівкових розрахунків в Україні. Принципи організації безготівкових розрахунків. Форми безготівкових розрахунків. Загальні правила документообігу та вимоги щодо оформлення розрахункових документів. Облік розрахунків із застосуванням платіжних доручень та платіжних вимог-доручень. Облік розрахунків із застосуванням розрахункових чеків. Облік розрахунків за акредитивами. Облік розрахункових операцій з векселями. Облік безготівкових розрахунків з використанням банківської платіжної картки. Облік розрахунків платіжними вимогами в разі здійснення примусового списання (стягнення) коштів.

Розділ 4. ОБЛІК КАСОВИХ ОПЕРАЦІЙ У КОМЕРЦІЙНИХ БАНКАХ

Нормативна база організації касової роботи в банку. Організація роботи касового апарату банку. Порядок здійснення касових операцій прибутковими касами. Порядок виконання операцій видатковими касами. Облік прибуткових касових операцій. Документи на прийом готівки, їх оформлення і зберігання. Облік видаткових касових операцій. Документи на видачу готівки, їх оформлення і зберігання. Порядок здійснення операцій вечірніми касами. Організація і порядок роботи каси перерахунку. Облік операцій, що проводяться вечірніми касами та касами перерахунку. Підкріплення операційних кас установ комерційного банку. Порядок підбиття підсумків робочого дня операційної каси. Звірка касових операцій за день.

Розділ 5. ОБЛІК ДЕПОЗИТНИХ ОПЕРАЦІЙ У БАНКАХ

Нормативна база організації бухгалтерського обліку депозитних операцій установ комерційних банків України. Класифікація депозитів за економічним змістом та строками використання коштів. Активні та пасивні депозитні операції та відображення результатів їх проведення у фінансовій звітності. Правила бухгалтерського обліку депозитних операцій. Облік номіналу депозиту. Методи виплати процентів: за період та на період. Вплив методу виплати процентів на облік номіналу депозиту. Бухгалтерський облік нарахування процентів за депозитом. Облікова політика банку щодо використання методу нарахування процентів за депозитними операціями. Облік погашення депозиту. Облік депозитів овернайт.

Розділ 6. ОБЛІК КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ У БАНКАХ УКРАЇНИ

Характеристика кредитних операцій. Позабалансові кредитні операції та порядок визначення кредиту балансовим активом. Структура відображення кредитних операцій у плані рахунків бухгалтерського обліку комерційних банків України. Загальні принципи бухгалтерського обліку кредитних операцій. Облік номіналу кредиту. Облік нарахованих доходів. Облік операцій за овердрафтом. Облік операцій репо. Облік факторингових операцій. Облік операцій з дисконту векселів. Облік операцій з фінансового лізингу. Порядок бухгалтерського обліку позабалансових кредитних операцій. Облік застави. Порядок формування резервів на покриття можливих збитків від кредитних операцій. Облік сумнівних кредитів та резервів під кредитні ризики.

Розділ 7. ОБЛІК ОПЕРАЦІЙ З ЦІННИМИ ПАПЕРАМИ

Нормативна база, що регламентує організацію бухгалтерського обліку операцій з цінними паперами установ комерційних банків України. Структура відображення операцій банку з цінними паперами у плані рахунків бухгалтерського обліку. Теоретичні засади класифікації портфеля цінних паперів банку. Облік вкладень банку в акції та інші цінні папери з нефіксованим прибутком для їх подальшого продажу. Облік довгострокових вкладень банку в акції та інші цінні папери з нефіксованим прибутком. Облік вкладень в асоційовані та дочірні компанії. Облік вкладень банку в боргові цінні папери на продаж та на інвестиції. Облік амортизації дисконту (премії) за борговими цінними паперами. Порядок та облік перекласифікації цінних паперів з одного портфеля до іншого. Облік власних боргових зобов'язань банку. Облік нарахування доходів (витрат) за операціями з цінними паперами. Облік формування та використання резерву на відшкодування можливих збитків банків від операцій з цінними паперами.

Розділ 8. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ОПЕРАЦІЙ БАНКІВ З ВЕКСЕЛЯМИ

Концептуальні основи здійснення банками операцій з вексями. Класифікація операцій банків з вексями. Загальні принципи обліку векселів. Облік доходів та витрат у вексельних операціях. Облік кредитів під заставу векселів. Облік торговельних операцій з вексями. Облік операцій авалування векселів та видачі гарантій на забезпечення їх оплати. Облік комісійних та довірчих операцій з вексями.

Розділ 9. ОБЛІК ОПЕРАЦІЙ БАНКІВ В ІНОЗЕМНІЙ ВАЛЮТІ

Характеристика валютних операцій, здійснюваних комерційними банками та їх класифікація. Валютна позиція банку за окремими видами валют та її врахування в системі бухгалтерського обліку. Типи операцій, що впливають на розмір відкритої валютної позиції банку. Характеристика рахунків для запису валютної позиції. Правила бухгалтерського обліку обмінних операцій в іноземній валюті. Дата операції. Дата валютування. Дата розрахунку. Реалізований та нереалізований результат від операцій з іноземною валютою. Бухгалтерський облік готівкових обмінних операцій в іноземній валюті. Облік операцій в іноземній валюті, що виконуються за дорученням клієнтів банку. Облік міжбанківських обмінних операцій в іноземній валюті. Облік доходів (витрат) за операціями, що здійснені в іноземній валюті. Методи розрахунку реалізованого фінансового результату від операцій з іноземною валютою. Коригування статей балансу при зміні валютних курсів. Відображення результатів коригування в системі рахунків бухгалтерського обліку.

Розділ 10. ОБЛІК ДОХОДІВ, ВИТРАТ ТА КАПІТАЛУ БАНКУ

Класифікація доходів та витрат банку. Економічна характеристика банківських та небанківських доходів і витрат банку. Структура відображення у плані рахунків доходів та витрат. Основні правила бухгалтерського обліку доходів та витрат банку. Бухгалтерський облік процентних та комісійних доходів і витрат банку за принципами міжнародних стандартів обліку: нарахування, відповідності, обережності. Особливості податкового обліку валових доходів та валових витрат. Способи ведення обліку валових доходів та валових витрат: позасистемно; на балансових рахунках; на позабалансових рахунках. Порядок закриття рахунків доходів і витрат та підрахунок фінансових результатів поточного року. Облік нарахування, сплати податку на прибуток та розрахунків з бюджетом за податком на додану вартість. Відображення зазначених операцій у системі фінансового та податкового обліку. Облік відстроченого податку на прибуток.

Структура капіталу комерційного банку. Джерела формування статутного капіталу банку. Система рахунків для обліку операцій з формування капіталу банку. Методика обліку внесків до статутного капіталу. Бухгалтерський облік емісійних різниць у процесі первинного розміщення акцій. Методика операцій, пов'язаних з випуском, продажем, викупом та перепродажем акцій власної емісії. Порядок обліку нарахування та сплати дивідендів. Відображення в системі рахунків бухгалтерського обліку фінансового результату поточного року та його розподілу. Облік операцій з формування фондів та резервів банку за рахунок нерозподіленого прибутку.

Розділ 11. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТА НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ БАНКУ

Класифікація основних засобів і нематеріальних активів та їх вартісна оцінка. Характеристика рахунків з обліку операцій за основними засобами та нематеріальними активами. Бухгалтерський облік придбання основних засобів і нематеріальних активів. Порядок та облік переоцінки основних засобів і нематеріальних активів. Методи розрахунку амортизаційних відрахувань. Облік амортизації основних засобів і нематеріальних активів. Зменшення корисності основних засобів та нематеріальних активів, облік їх вибуття. Порядок проведення інвентаризації основних засобів і нематеріальних активів та відображення її результатів у бухгалтерському обліку. Облік гудвілу.

Розділ 12. ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В КОМЕРЦІЙНИХ БАНКАХ

Роль управлінського обліку в банку та його відмінність від фінансового і податкового обліку. Інструменти управлінського обліку. Розподіл банку на центри відповідальності. Чистий банківський дохід і його розподіл всередині банку. Внутрішня ціна коштів. Прямі та непрямі витрати і їх розподіл. Принцип водоспаду. Визначення прибутковості по профіт-центрам. Визначення прибутковості по клієнтах та категоріях клієнтів. Визначення прибутковості банківських продуктів. Бюджетування. Роль управлінського контролю в процесі бюджетування.

Розділ 13. СУТНІСТЬ АУДИТУ, ЙОГО МЕТА ТА ЗАВДАННЯ

Призначення та необхідність аудиту. Класифікація аудиту. Основні вимоги, які регулюють аудиторську діяльність. Етичні професійні вимоги. Методологічні вимоги планування аудиту. Основні принципи аудиту. Порядок регулювання аудиторської діяльності в Україні. Організаційні форми аудиторської діяльності та їх функції. Стандарти і норми аудиту. Національні нормативи аудиту. Документальне оформлення аудиторської перевірки. Планування аудиту. Суттєвість та її взаємозв'язок з ризиком аудиторської перевірки. Аудиторські докази. Використання роботи інших фахівців. Види аудиторських висновків та їх зміст.

Розділ 14. ОРГАНІЗАЦІЯ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ В КОМЕРЦІЙНИХ БАНКАХ УКРАЇНИ

Нормативна база, що регламентує організацію внутрішнього аудиту в комерційних банках. Положення про організацію внутрішнього аудиту в комерційних банках. Організаційна структура служби внутрішнього аудиту. Завдання та функції, права та обов'язки служби вну-

трішнього аудиту. Порядок проведення внутрішнього аудиту та оформлення результатів перевірки. Методи аудиторських перевірок. Стандарти внутрішнього аудиту в комерційних банках України: керівництво службою внутрішнього аудиту, незалежність, професійна компетентність, обсяг роботи, планування і виконання аудиторської перевірки, складання аудиторського висновку. Встановлення взаємовідносин між зовнішнім та внутрішнім аудитом. Звіт про стан внутрішнього аудиту банку. Контроль Національного банку України за роботою служб внутрішнього аудиту.

ПЛАНИ ЛЕКЦІЙНИХ, СЕМІНАРСЬКИХ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Розділ 1. ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ БАНКІВСЬКОГО БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ЙОГО РОЛЬ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ КОМЕРЦІЙНИМ БАНКОМ

ЛЕКЦІЯ 1. Методологічні основи організації бухгалтерського обліку в банках

План

1. Зміст і призначення банківського бухгалтерського обліку.
2. Міжнародні аспекти бухгалтерського обліку та їх суть.
3. Принципи організації бухгалтерського обліку в банках України.
4. Фінансовий, управлінський та податковий облік: зміст та призначення.
5. Облікова політика банку.
6. Основні функції служби бухгалтерського обліку.
7. Характеристика та цілі складання бухгалтерської звітності.

План семінарського заняття

1. Цілі обліку та облікова інформація.
2. Особливості обліку операцій банку за принципом нарахування.
3. Характеристика видів бухгалтерського обліку. Бухгалтерська звітність.
4. Організація обліково-операційної роботи в банку. Облікова політика.

Теми рефератів

1. Становлення та розвиток міжнародних стандартів бухгалтерського обліку.
2. Реформування бухгалтерського обліку в банківських установах України.
3. Основні складові облікової політики банку.
4. Консолідація фінансової звітності банків України.

ЛЕКЦІЯ 2. Характеристика плану рахунків бухгалтерського обліку банків

План

1. Загальні положення побудови плану рахунків бухгалтерського обліку в банках.
2. Особливості побудови плану рахунків.
3. Структура плану рахунків бухгалтерського обліку комерційних банків України.

План семінарського заняття

1. Основні положення та особливості побудови плану рахунків бухгалтерського обліку в банках.
2. Структура класів плану рахунків бухгалтерського обліку в банках:
  - а) балансові рахунки та їх класифікація;
  - б) рахунки доходів та витрат;
  - в) позабалансові рахунки.

Теми рефератів

1. Використання рахунків для контролю за записами в обліковій системі.
2. Класифікація рахунків за призначенням та структурою.

ЛЕКЦІЯ 3. Організація аналітичного обліку в банках

План

1. Інформаційна модель організації аналітичного обліку.
2. Класифікація параметрів аналітичного обліку.
3. Параметри контрагентів банку.
4. Параметри документів.
5. Параметри договорів та аналітичних рахунків.

Практичне заняття № 1

Мета: ознайомитися з реєстрами синтетичного та аналітичного обліку, розглянути приклади формування номерів аналітичних рахунків.

Структура практичного заняття

1. Перевірка знань, необхідних під час виконання практичної роботи.

Контрольні питання:

  - визначення аналітичного і синтетичного обліків;
  - форми аналітичного і синтетичного обліків;
  - параметри аналітичного обліку;
  - структура аналітичного рахунку;
  - інформаційна модель організації аналітичного обліку.
2. Виконання вправ по формуванню номерів аналітичних рахунків.
3. Підсумки практичної роботи.

ЛЕКЦІЯ 4. Організація обліково-операційної роботи в банку

План

1. Банківські документи та їх реквізити.
2. Класифікація банківських документів.
3. Вимоги до первинних облікових документів.
4. Обліково-операційна робота. Обліковий цикл.
5. Документообіг за банківськими операціями. Етапи документообігу.

Практичне заняття № 2

Мета: ознайомитися з видами банківських документів та їх реквізитами, розглянути послідовність опрацювання облікової інформації.

Структура практичного заняття

1. Перевірка знань, необхідних під час виконання практичної роботи.

Контрольні питання:

- документообіг за банківськими операціями;
  - основні типи операцій, їх відображення в балансі;
  - обов'язкові реквізити банківських документів.
2. Виконання ситуацій по заповненню або перевірці реквізитів банківських документів.
  3. Контрольна робота.
  4. Підсумки практичної роботи.

Питання для проміжного контролю знань студентів

1. Назвіть причини і значення реформи бухгалтерського обліку та звітності в банках України.
2. Дайте визначення бухгалтерського обліку.
3. У чому полягає суть фінансового обліку, його основні функції?
4. Розкрийте призначення і суть управлінського обліку.
5. Назвіть основні функції податкового обліку.
6. На яких принципах здійснюється організація бухгалтерського обліку та фінансової звітності у банках України?
7. Розкрийте основні функції служби бухгалтерського обліку.
8. Хто є користувачами облікової інформації?
9. Дайте визначення облікової політики банку.
10. У чому полягає суть внутрішнього банківського контролю? Хто і в якому порядку здійснює первинний контроль у банку?
11. Охарактеризуйте форми фінансової звітності.
12. Дайте визначення балансу банку та його елементів.
13. Дайте визначення звіту про прибутки і збитки та його елементів.
14. Поясніть правила реєстрації банківських операцій у балансі.
15. Поясніть зв'язок між формами фінансових звітів.
16. Розкрийте порядок складання управлінської та податкової звітності.
17. Дайте визначення плану рахунків.

18. За якими ознаками класифікуються бухгалтерські рахунки? Дайте характеристику кожній групі.
19. Охарактеризуйте структуру плану рахунків.
20. Який метод запису використовується для реєстрації банківських операцій на позабалансових рахунках?
21. Яке призначення мають контрактивні та контрпасивні рахунки?
22. Для складання якої звітності використовуються рахунки доходів і витрат?
23. Яким чином визначається характер позабалансового рахунка?
24. Розкрийте особливості побудови плану рахунків.
25. За якими принципами здійснено групування бухгалтерських рахунків у балансовій частині?
26. За яких умов доходи і витрати вважаються непередбаченими?
27. На які умовні групи можна поділити рахунки дев'ятого класу плану рахунків комерційних банків України?
28. У чому полягає призначення синтетичного і аналітичного обліку в банках?
29. Як побудована система аналітичного обліку в банках?
30. Визначте параметри аналітичного обліку.
31. Як формується номер особового рахунка?
32. Визначте основні реквізити особового рахунка.
33. Наведіть приклади формування номерів аналітичних рахунків і поясніть їх структуру.
34. Опишіть інформаційну модель організації аналітичного обліку.
35. За якими ознаками класифікують банківські документи?
36. Які касові документи Ви знаєте?
37. Які розрахункові документи Ви знаєте?
38. Які реквізити документів Ви вважаєте обов'язковими?
39. Назвіть основні правила оформлення і зберігання банківських документів.
40. Визначте документообіг за банківськими операціями.
41. Яке місце займає внутрішньобанківський контроль в обліково-операційній роботі?
42. Визначте обліковий цикл, зміст і призначення його етапів.
43. Дайте визначення бухгалтерського процесу.
44. Які етапи облікового циклу Ви знаєте? Яке їх призначення?

Список літератури

1. Закон України “Про банки і банківську діяльність” від 07.12.2000 № 2121-III.
2. Закон України “Про бухгалтерський облік та звітність в Україні” від 16.07.99.
3. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку комерційних банків України, затверджена Постановою Правління НБУ від 21.11.97 № 388 (у редакції Постанови Правління НБУ від 16.12.98 № 520) із змінами.
4. Інструкція про консолідацію фінансової звітності банків України, затверджена Постановою Правління НБУ від 05.10.2001 № 422.
5. Інструкція про складання річного фінансового звіту банків України, затверджена Постановою Правління НБУ від 26.12.2001 № 545.
6. Методичні вказівки про ведення параметрів аналітичного обліку, затверджені Постановою Правління НБУ від 17.06.97 із змінами № 191.
7. План рахунків бухгалтерського обліку комерційних банків України, затверджений Постановою Правління НБУ від 21.11.97 № 388 (у редакції Постанови Правління НБУ від 16.12.98 № 520) із змінами.
8. Положення про організацію бухгалтерського обліку і звітності в банківських установах України, затверджене Постановою Правління НБУ від 30.12.98 № 566.
9. Положення про формування коригуючих проводок, що здійснюються банками України, затверджене Постановою Правління НБУ від 09.10.2001 № 427.
10. Правила організації фінансової та статистичної звітності банків України, затверджені Постановою Правління НБУ від 12.12.97 № 436 із змінами та доповненнями.
11. Андросов А.М. Новое в бухгалтерском учете банков: переход на международную практику. – М.: Русская деловая литература, 1998. – 288 с.
12. Велш Глен А., Шорт Даніел Г. Основи фінансового обліку: Пер. з англ.: О. Мінін, О. Ткач. – К.: Основи, 1997. – 943 с.
13. Гагаріна С.А. Деякі аспекти організації управлінського обліку в комерційних банках // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: Збірник наукових праць. – Т. 5. – Суми: Мрія ТД, 2002. – С. 105-109.
14. Голов С.Ф., Єфіменко В.І. Фінансовий та управлінський облік. – К.: ТОВ “Автоінтерсервіс”, 1996. – 544 с.
15. Дмитренко М.Г. Бухгалтерський облік і звітність як інформаційна база управління фінансами банку // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: Збірник наукових праць. – Т. 3. – Суми: Мрія-1 ЛТД; Ініціатива, 2000. – С. 205-209.
16. Жигайло А. Необходимость и результаты реформы системы учета банков // Бухгалтерский учет и аудит (рус.). – 2002. – № 4. – С. 17-20.
17. Запорожець З. Ведення податкового обліку в комерційних банках // Вісник Національного банку України. – 1998. – № 8. – С. 13.
18. Каднічанська В.М. Запровадження міжнародних стандартів бухгалтерського обліку в банківській системі України та необхідність створення національних стандартів // Банківська система України: теорія і практика становлення: Збірник наукових праць: В 2-х т. – Т. 2. – San Francisco, 1999. – С. 615-626.
19. Кирєєв О. Перехід до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку і звітності – основа подальшого розвитку банківської системи // Банківська справа. – 1998. – № 1. – С. 3.

20. Киреев О. Принципи стандартизації фінансової звітності в комерційних банках // Фінанси України. – 1998. – № 2. – С. 20.
21. Киреев О. Формування фінансової звітності комерційних банків на основі міжнародних стандартів бухгалтерського обліку // Бухгалтерський облік і аудит. – 1998. – № 2. – С. 29.
22. Киреев О. Формування фінансової звітності комерційних банків на основі міжнародних стандартів бухгалтерського обліку // Бухгалтерський облік і аудит. – 1998. – № 1.
23. Кіндрацька Л.М. Вдосконалення облікової системи банківських установ триває // Регіональні перспективи (укр.). – 2001. – № 2. – С. 62-64.
24. Кіндрацька Л.М. Бухгалтерський облік у банках України. – К.: КНЕУ, 2001. – 636 с.
25. Кіндрацька Л.М. Бухгалтерський облік у комерційних банках України. – К.: КНЕУ, 1999. – 432 с.
26. Кіндрацька Л.М. Бухгалтерський облік і прийняття рішень у банках. – К.: КНЕУ, 2000. – 404 с.
27. Кіндрацька Л. Управлінський облік та контролінг у системі управління банку // Вісник Національного банку України (укр.). – 2001. – № 8. – С. 20-25.
28. Кіндрацька Л.М. Вдосконалення облікової системи банківських установ триває // Регіональні перспективи (укр.). – 2001. – № 2. – С. 62-64.
29. Кіндрацька Л.М. Впровадження міжнародних стандартів бухгалтерського обліку в Україні // Фінанси України (укр.). – 2000. – № 1. – С. 29-36.
30. Кіндрацька Л. Метод нарахування як базова основа формування фінансової звітності комерційних банків // Економіка. Фінанси. Право. – 1999. – № 7. – С. 38.
31. Кіндрацька Л. Реформування бухгалтерського обліку в банківській системі України // Бухгалтерський облік і аудит. – 1999. – № 3. – С. 27.
32. Кіндрацька Л. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та облікова політика комерційного банку // Вісник Національного банку України (укр.). – 1999. – № 10. – С. 42-44.
33. Козачук І. Вплив зовнішніх та внутрішніх факторів на облікові процеси у комерційних банках України // Вісник Національного банку України (укр.). – 1999. – № 12. – С. 36-38.
34. Коренева О.Г. Становлення та розвиток Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: Збірник наукових праць. – Т. 6. – Суми: ВВП “Мрія-1” ЛТД, 2001. – С. 298-300.
35. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку: Пер. з англ. / За ред. С.Ф. Голова. – К.: Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України, 1998. – 736 с.
36. Облік у банках: У 2-х ч. – Ч.1. – К.: НБУ, 1999. – 369 с.
37. Облік у банках: У 2-х ч. – Ч. 2. – К.: НБУ, 1999. – 288 с.
38. Облік та аудит у комерційних банках / А.М. Герасимович, Т.В. Кривов'яз. – Львів: Фенікс, 1999. – 512 с.
39. План рахунків бухгалтерського обліку в комерційних банках та методичні вказівки про ведення параметрів аналітичного обліку. – Львів: Львівський банківський коледж, 1997. – 126 с.

40. Парфенов К.Г., Парфенова Д.А. Операционная техника и учет в коммерческих банках (кредитных организациях). – М.: Бухгалтерский бюллетень, 1997. – 184 с.
41. Правління Національного банку України про реформування бухгалтерського обліку та звітності комерційних банків. – Львів: Львівський банківський коледж, 1997. – 54 с.
42. Ричаківська В.І. Концептуальні засади формування фінансової інформації в банківській системі України в умовах ринкових перетворень // Банківська система України: теорія і практика становлення: Збірник наукових праць: У 2-х т. – Т. 1. – San Francisco: 1999. – С.102-114.
43. Сахарцева И. Реформа бухгалтерского учета в банках и проблемы ее проведения // Економіка. Фінанси. Право. – 1999. – № 7. – С. 40.
44. Сенищ П.М. Реформування бухгалтерського обліку і звітності в банківській системі України // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: Збірник наукових праць. – Т. 1. – Суми: Мрія-1 ЛТД; Ініціатива, 1998.
45. Сенищ П., Ричаківська В., Олексієнко М. Теоретичні аспекти реформування бухгалтерського обліку в банках // Вісник Національного банку України (укр.). – 1997. – № 11. – С. 3.
46. Сенищ П. Реформування бухгалтерського обліку в банківській системі України // Вісник Національного банку України (укр.). – 1997. – № 3. – С. 4.
47. Сенищ П., Сопко В. Коментар до Плану рахунків бухгалтерського обліку в банках України // Бухгалтерський облік і аудит. – 1996. – № 12. – С. 14.
48. Сидельникова Л.Б. Бухгалтерский учет в коммерческих банках. – М.: С34 БУКВИЦА, 1996. – 144 с.
49. Типова перехідна таблиця перенесення залишків за новим планом рахунків комерційних банків. – 1997. – 23 с.
50. Ширинская З.Г., Нестерова Т.Н., Соколинская Н.Э. Бухгалтерский учет и операционная техника в банках. – М.: Перспектива; ИНФРА-М, 1997. – 488 с.

Розділ 2. КОРЕСПОНДЕНТСЬКІ ВІДНОСИНИ МІЖ БАНКІВСЬКИМИ УСТАНОВАМИ

План

1. Форми організації міжбанківських розрахунків, їх зміст та сфера застосування.
2. Порядок відкриття кореспондентських рахунків банкам у територіальних управліннях Національного банку України.
3. Механізм здійснення міжбанківських розрахунків через систему електронних платежів НБУ. Характеристика діючих моделей обслуговування кореспондентських рахунків комерційних банків та їх філій у СЕП.
4. Механізм дії прямих кореспондентських рахунків між комерційними банками.
5. Облік розрахунків у власній платіжній системі.

Практичне заняття № 3

Мета: розглянути та засвоїти облік активів і зобов'язань у міжбанківській сфері.

Структура практичного заняття

1. Перевірка знань, необхідних під час виконання практичної роботи.
Контрольні питання:
  - форми організації міжбанківських розрахунків;
  - система рахунків для обліку міжбанківських розрахунків;
  - облік міжбанківських розрахунків через СЕП НБУ;
  - облік міжбанківських розрахунків при прямих кореспондентських відносинах;
  - облік розрахунків у власній платіжній системі.
2. Виконання практичних ситуацій по відображенню в обліку міжбанківських розрахунків.
3. Контрольна робота.
4. Підсумки практичної роботи.

Список літератури

1. Закон України “Про платіжні системи та переказ грошей в Україні” від 05.04.2001 № 2346-III.
2. Закон України “Про банки і банківську діяльність” від 07.12.2000 № 2121-III.
3. Закон України “Про Національний банк України” від 20.05.99 № 679-XIV.
4. Інструкція про міжбанківські розрахунки в Україні, затверджена Постановою Правління НБУ від 27.12.99 № 621.
5. Інструкція про відкриття банками рахунків у національній та іноземній валюті, затверджена Постановою Правління НБУ від 18.12.98 № 527.
6. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку комерційних банків України, затверджена Постановою Правління НБУ від 21.11.97 № 388 (у редакції Постанови Правління НБУ від 16.12.98 № 520) із змінами.
7. План рахунків бухгалтерського обліку комерційних банків України, затверджений Постановою Правління НБУ від 21.11.97 № 388 (у редакції Постанови Правління НБУ від 16.12.98 № 520) із змінами.
8. Кіндрацька Л.М. Бухгалтерський облік у банках України. – К.: КНЕУ, 2001. – 636 с.
9. Кіндрацька Л.М. Бухгалтерський облік у комерційних банках України. – К.: КНЕУ, 1999. – 432 с.
10. Кіндрацька Л.М. Бухгалтерський облік і прийняття рішень у банках. – К.: КНЕУ, 2000. – 404 с.
11. Облік у банках: У 2-х ч. – Ч.1. – К.: НБУ, 1999. – 369 с.
12. Облік у банках: У 2-х ч. – Ч. 2. – К.: НБУ, 1999. – 288 с.

Розділ 3. ОБЛІК ОПЕРАЦІЙ БАНКУ ЗА БЕЗГОТІВКОВИМИ РОЗРАХУНКАМИ

ЛЕКЦІЯ 1. Принципи організації безготівкових розрахунків

План

1. Нормативна база, що регламентує сучасну систему безготівкових розрахунків в Україні.
2. Принципи організації безготівкових розрахунків.
3. Форми безготівкових розрахунків.
4. Загальні правила документообігу та вимоги щодо оформлення розрахункових документів.

План семінарського заняття

1. Нормативна база розрахункових операцій.
2. Сутність та принципи організації безготівкових розрахунків.
3. Правила заповнення реквізитів розрахункових документів на паперових носіях, їх реєстрів і заяви на відкриття акредитива.
4. Облік безготівкових розрахунків на рахунках клієнтів банку.

Теми рефератів

1. Сучасна система безготівкових розрахунків в Україні: проблеми та перспективи розвитку.
2. Розрахункові операції з вексями.
3. Облік операцій при розрахунках платіжними картками.

ЛЕКЦІЯ 2. Облік операцій банку за безготівковими розрахунками

План

1. Облік розрахунків із застосуванням платіжних доручень та платіжних вимог-доручень.
2. Облік розрахунків із застосуванням розрахункових чеків.
3. Облік розрахунків за акредитивами.
4. Облік розрахункових операцій з вексями.
5. Облік безготівкових розрахунків з використанням банківської платіжної картки.
6. Облік розрахунків платіжними вимогами в разі здійснення примусового списання (стягнення) коштів.

Практичне заняття № 4

Мета: навчити студентів оформляти розрахункові документи та складати основні бухгалтерські проведення по рахунках.

Структура практичного заняття

1. Перевірка знань, необхідних під час виконання практичної роботи.
2. Виконання практичних ситуацій за темою заняття.
3. Підсумки практичної роботи.

Список літератури

1. Інструкція про відкриття банками рахунків у національній та іноземній валюті, затверджена Постановою Правління НБУ від 18.12.98 № 527.
2. Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті, затверджена Постановою Правління НБУ від 29.03.2001 № 135.
3. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку комерційних банків України, затверджена Постановою Правління НБУ від 21.11.97 № 388 (у редакції Постанови Правління НБУ від 16.12.98 № 520) із змінами.
4. План рахунків бухгалтерського обліку комерційних банків України, затверджений Постановою Правління НБУ від 21.11.97 № 388 (у редакції Постанови Правління НБУ від 16.12.98 № 520) із змінами.
5. Правила організації розрахунково-касового обслуговування комерційними банками клієнтів і взаємовідносин з цього питання між територіальними управліннями Національного банку України та комерційними банками в національній валюті, затверджені Постановою Правління НБУ від 05.02.2001 № 44.
6. Положення про порядок емісії платіжних карток і здійснення операцій з їх застосуванням, затверджене Постановою Правління НБУ від 24.09.99 № 479.
7. Правила бухгалтерського обліку операцій із використанням платіжних карток, затверджені Постановою Правління НБУ від 17.12.2001 № 524.
8. Правила бухгалтерського обліку процентних та комісійних доходів і витрат банків, затверджені Постановою Правління НБУ від 25.09 № 316.
9. Кіндрацька Л.М. Бухгалтерський облік у банках України. – К.: КНЕУ, 2001. – 636 с.
10. Кіндрацька Л.М. Бухгалтерський облік у комерційних банках України. – К.: КНЕУ, 1999. – 432 с.
11. Кіндрацька Л.М. Бухгалтерський облік і прийняття рішень в банках. – К.: КНЕУ, 2000. – 404 с.
12. Облік у банках: У 2-х ч. – Ч.1. – К.: НБУ, 1999. – 369 с.
13. Облік у банках: У 2-х ч. – Ч. 2. – К.: НБУ, 1999. – 288 с.
14. Облік та аудит у комерційних банках / А.М. Герасимович, Т.В. Кривов'яз. – Львів: Фенікс, 1999. – 512 с.
15. Операції комерційних банків. – Львів: ЛБІ НБУ, 2001. – 516 с.
16. Рубанова Т. Облік операцій з пластиковими картками у банківських установах // Бухгалтерський облік і аудит (укр.). – 2000. – № 6. – С. 62-65.
17. Шевчук О.А. Аспекти бухгалтерського та податкового обліку безготівкових розрахунків // Фінанси України (укр.). – 2001. – № 2. – С. 69-77.

Розділ 4. ОБЛІК КАСОВИХ ОПЕРАЦІЙ У КОМЕРЦІЙНИХ БАНКАХ

План

1. Організація обліку касових операцій у комерційних банках.
2. Облік прибуткових касових операцій. Документи на прийом готівки.
3. Облік видаткових касових операцій. Документи на видачу готівки.
4. Облік операцій, здійснюваних вечірніми касами та касами перерахунку готівки.
5. Облік операцій з підкріплення операційних кас комерційних банків.
6. Порядок підбиття підсумків робочого дня операційної каси.

Практичне заняття № 5

Мета: оволодіти методикою відображення в обліку прибуткових та видаткових касових операцій, результатів ревізії каси, навчитися оформляти необхідні касові документи.

Заняття 1

Структура практичного заняття

1. Перевірка знань, необхідних під час виконання практичної роботи.
Контрольні питання:
  - нормативна база організації касової роботи в банку;
  - організація роботи касового апарату банку;
  - облік прибуткових касових операцій;
  - документи на прийом готівки, їх оформлення та зберігання;
  - облік операцій з прийому платежів від населення.
2. Виконання практичних ситуацій по відображенню в обліку прибуткових касових операцій; заповнення первинних касових документів.

Заняття 2

Структура практичного заняття

1. Перевірка знань, необхідних під час виконання практичної роботи.
Контрольні питання:
  - облік видаткових касових операцій;
  - порядок підбиття підсумків робочого дня операційної каси;
  - підкріплення операційної каси комерційного банку;
  - ревізія каси.
2. Виконання практичних ситуацій по відображенню в обліку видаткових касових операцій, результатів ревізії та підкріплення операційної каси.
3. Контрольна робота.
4. Підсумки практичної роботи.

Список літератури

1. Інструкція з організації емісійно-касової роботи в установах банків, затверджена Постановою Правління НБУ від 07.07.94 № 129 (у редакції від 30.12.96 № 347).
2. Інструкція про організацію роботи з готівкового обігу, затверджена Постановою Правління НБУ від 19.02.2001 № 69.
3. Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затверджене Постановою Правління НБУ від 19.02.2001 № 72.
4. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку комерційних банків України, затверджена Постановою Правління НБУ від 21.11.97 № 388 (у редакції Постанови Правління НБУ від 16.12.98 № 520) із змінами.
5. План рахунків бухгалтерського обліку комерційних банків України, затверджений Постановою Правління НБУ від 21.11.97 № 388 (у редакції Постанови Правління НБУ від 16.12.98 № 520) із змінами.

6. Правила організації розрахунково-касового обслуговування комерційними банками клієнтів і взаємовідносин з цього питання між територіальними управліннями Національного банку України та комерційними банками в національній валюті, затверджені Постановою Правління НБУ від 05.02.2001 № 44.
7. Кіндрацька Л.М. Бухгалтерський облік у банках України. – К.: КНЕУ, 2001. – 636 с.
8. Облік у банках: У 2-х ч. – Ч. 1. – К.: НБУ, 1999. – 369 с.
9. Облік у банках: У 2-х ч. – Ч. 2. – К.: НБУ, 1999. – 288 с.
10. Облік та аудит у комерційних банках / А.М. Герасимович, Т.В. Кривов'яз. – Львів: Фенікс, 1999. – 512 с.
11. Операції комерційних банків. – Львів: ЛБІ НБУ, 2001. – 516 с.

Питання для проміжного контролю знань студентів

1. Нормативна база розрахункових операцій.
2. Сутність та принципи використання форм безготівкових розрахунків.
3. Які основні правила обліку безготівкових розрахунків?
4. Види та порядок оформлення розрахункових документів.
5. Які правила перевірки правильності оформлення чеків Ви знаєте?
6. Дайте порівняльну характеристику формам безготівкових розрахунків. Які з них, на Вашу думку, є найбільш перспективними і чому?
7. Поясніть правила роботи з розрахунковими документами.
8. Який порядок здійснення примусового списання (стягнення) коштів?
9. Які нормативні та законодавчі акти регулюють правові основи організації міжбанківських розрахунків в Україні?
10. Які форми організації міжбанківських розрахунків Ви знаєте? У чому полягають відмінності між ними?
11. Порядок відкриття кореспондентських рахунків.
12. Дайте визначення “лоро” і “ностро” рахунків.
13. Охарактеризуйте систему рахунків для обліку міжбанківських розрахунків.
14. Розкрийте порядок обліку міжбанківських розрахунків через СЕП НБУ.
15. Яка особливість обліку міжбанківських розрахунків у власній платіжній системі?
16. Як в обліку відображаються операції з міжбанківських розрахунків за рахунками лоро і ностро?
17. Дайте визначення “електронному розрахунковому документу”.
18. Нормативна база організації касової роботи в банку.
19. Поясніть порядок обліку видаткових касових операцій.
20. Облік прибуткових касових операцій.
21. Поясніть організацію роботи касового апарату банку.

22. Якими документами оформляються видаткові касові операції?
23. Якими документами оформляються прихідні касові операції?
24. Який порядок завершення дня операційної каси?
25. Підкріплення операційної каси комерційного банку.
26. Поясніть призначення вечірньої каси та особливості організації її роботи.
27. Охарактеризуйте особливості обліку операцій з прийому платежів від населення.
28. Як проводяться і відображаються в обліку операції з інкасування грошового виторгу.
29. Поясніть особливості обліку операцій з перевезення готівки між установами одного банку.
30. Як відображаються в обліку нестачі (надлишки) грошових коштів, які виявлені у результаті проведення ревізії.

Розділ 5. ОБЛІК ДЕПОЗИТНИХ ОПЕРАЦІЙ У БАНКАХ

План

1. Нормативна база організації бухгалтерського обліку депозитних операцій установ комерційних банків України.
2. Класифікація депозитів за економічним змістом та строками використання коштів.
3. Правила бухгалтерського обліку депозитних операцій:
  - а) облік номіналу депозиту;
  - б) бухгалтерський облік нарахування процентів за депозитом;
  - в) облік погашення депозиту.
4. Облік депозитів овернайт.

Практичне заняття № 6

Мета: оволодіти методикою відображення в обліку депозитних операцій комерційного банку.

Структура практичного заняття

1. Перевірка знань, необхідних під час виконання практичної роботи.
Контрольні питання:
  - класифікація депозитів;
  - система рахунків для обліку депозитних операцій;
  - принципи обліку номіналу депозиту і нарахування відсотків;
  - облік погашення депозиту.
2. Виконання практичних ситуацій по відображенню в обліку депозитних операцій, оформлення документів по депозитних операціях комерційного банку.
3. Підсумки практичної роботи.

Список літератури

1. Правила здійснення депозитних операцій для банківських депозитів, затверджені Постановою Правління НБУ від 07.07.97 № 216.
2. Положення про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, затверджене Постановою Правління НБУ від 30.08.2002 № 268.
3. Правила бухгалтерського обліку процентних та комісійних доходів і витрат банків, затверджені Постановою Правління НБУ від 25.09 № 316.
4. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку комерційних банків України, затверджена Постановою Правління НБУ від 21.11.97 № 388 (у редакції Постанови Правління НБУ від 16.12.98 № 520) із змінами.
5. План рахунків бухгалтерського обліку комерційних банків України, затверджений Постановою Правління НБУ від 21.11.97 № 388 (у редакції Постанови Правління НБУ від 16.12.98 № 520) із змінами.
6. Інструкція з бухгалтерського обліку депозитних операцій установ комерційних банків України, затверджена Постановою Правління НБУ від 20.08.99 № 418.
7. Кіндрацька Л.М. Бухгалтерський облік у банках України. – К.: КНЕУ, 2001. – 636 с.
8. Кіндрацька Л.М. Бухгалтерський облік у комерційних банках України. – К.: КНЕУ, 1999. – 432 с.
9. Кіндрацька Л.М. Бухгалтерський облік і прийняття рішень у банках. – К.: КНЕУ, 2000. – 404 с.
10. Облік у банках: У 2-х ч. – Ч.1. – К.: НБУ, 1999. – 369 с.
11. Облік у банках: У 2-х ч. – Ч. 2. – К.: НБУ, 1999. – 288 с.
12. Облік та аудит у комерційних банках / А.М. Герасимович, Т.В. Кривов'яз. – Львів: Фенікс, 1999. – 512 с.
13. Операції комерційних банків. – Львів: ЛБІ НБУ, 2001. – 516 с.

Розділ 6. ОБЛІК КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ У БАНКАХ УКРАЇНИ

ЛЕКЦІЯ 1. Принципи бухгалтерського обліку кредитних операцій

План

1. Характеристика кредитних операцій.
2. Структура відображення кредитних операцій у плані рахунків бухгалтерського обліку комерційних банків України.
3. Загальні принципи бухгалтерського обліку кредитних операцій.

План семінарського заняття

1. Структура кредитного портфеля банку.
2. Принципи обліку елементів кредитного портфеля.
3. Принципи бухгалтерського обліку кредитів за планом рахунків.
4. Типова структура кредитної групи рахунків.

Теми рефератів

1. Сучасний стан банківського кредитування в Україні.
2. Аналітичний облік за кредитними операціями.
3. Форми забезпечення кредитів: проблеми та перспективи розвитку.

ЛЕКЦІЯ 2. Бухгалтерський облік кредитних операцій

План

1. Облік операцій за овердрафтом.
2. Облік операцій “репо”.
3. Облік факторингових операцій.
4. Облік операцій з дисконту векселів.
5. Облік операцій з фінансового лізингу.

Практичне заняття № 7

Мета: оволодіти принципами бухгалтерського обліку кредитних операцій.

Структура практичного заняття

1. Перевірка знань, необхідних під час виконання практичної роботи.
Контрольні питання:
  - принципи бухгалтерського обліку кредитних операцій;
  - поняття: кредитна операція, кредити в поточну діяльність, кредити в інвестиційну діяльність;
  - структура відображення кредитів у плані рахунків бухгалтерського обліку;
  - типова схема структури кредитної групи рахунків.
2. Виконання практичних ситуацій за тематикою заняття. Ознайомлення та заповнення документів на видачу кредиту.
3. Підсумки практичної роботи.

ЛЕКЦІЯ 3. Позабалансові кредитні операції

План

1. Позабалансові кредитні операції та порядок визначення кредиту балансовим активом.
2. Порядок бухгалтерського обліку позабалансових кредитних операцій.
3. Облік застави.

Практичне заняття № 8

Мета: оволодіти методикою відображення в обліку кредитних операцій у комерційному банку.

Структура практичного заняття

1. Перевірка знань, необхідних під час виконання практичної роботи.
Контрольні питання:
  - облік операцій за овердрафтом;
  - облік операцій з дисконту векселів;
  - облік факторингових операцій;
  - облік операцій “репо”;
  - облік фінансового лізингу.

2. Виконання вправ за тематикою заняття.
3. Підсумки практичної роботи.

ЛЕКЦІЯ 4. Облік сумнівних кредитів та резервів під кредитні ризики

План

1. Порядок формування резервів на покриття можливих збитків від кредитних операцій.
2. Облік сумнівних кредитів та резервів під кредитні ризики.

Практичне заняття № 9

Мета: оволодіти методикою обліку резервів під кредитні ризики сумнівних до повернення кредитів, а також методикою обліку списання безнадійних кредитів.

Структура практичного заняття

1. Перевірка знань, необхідних під час виконання практичної роботи.
Контрольні питання:
  - принципи класифікації кредитного портфеля банку;
  - порядок формування і використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями комерційних банків;
  - облік сумнівних кредитів та резервів під кредитні ризики.
2. Виконання вправ на розрахунок суми відрахувань до резерву під заборгованість за кредитами та відображення їх в обліку.
3. Контрольна робота.
4. Підсумки практичної роботи.

Питання для проміжного контролю знань студентів

1. Поясніть принципи бухгалтерського обліку кредитних операцій.
2. Охарактеризуйте поняття: кредитна операція, кредити в поточну діяльність, кредити в інвестиційну діяльність.
3. Поясніть структуру відображення кредитів у плані рахунків бухгалтерського обліку.
4. Охарактеризуйте типову схему структури кредитної групи рахунків.
5. Як відображаються в обліку операції за овердрафтом?
6. Як здійснюється облік виданих і погашених кредитів на поточні потреби?
7. Як ведеться облік операцій з урахування векселів.
8. Поясніть облік факторингових операцій.
9. Яким чином здійснюється облік операцій “репо”?
10. Охарактеризуйте методику обліку фінансового лізингу.
11. Чому фінансовий лізинг обліковується як довгостроковий кредит?
12. Назвіть принципи класифікації кредитного портфеля банку.

13. Поясніть порядок формування і використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями комерційних банків.
14. Як відображаються в обліку сумнівні кредити та резерви під кредитні ризики?
15. Як відображаються в обліку процентні доходи за кредитами?
16. Яка особливість обліку прострочених процентних доходів?
17. Охарактеризуйте порядок списання сумнівної до повернення заборгованості.
18. На яких рахунках обліковується застава?

Список літератури

1. Правила бухгалтерського обліку формування і використання резервів у банках України, затверджені Постановою Правління НБУ від 11.07.2001 № 268.
2. Положення про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків, затверджене Постановою Правління НБУ від 06.07.2000 № 279.
3. Положення про кредитування, затверджене Постановою Правління НБУ від 28.09.95 № 246.
4. Правила бухгалтерського обліку процентних та комісійних доходів і витрат банків, затверджені Постановою Правління НБУ від 25.09 № 316.
5. Інструкція бухгалтерського обліку операцій комерційних банків з векселями, затверджена Постановою Правління НБУ від 08.06.2000 № 234.
6. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку комерційних банків України, затверджена Постановою Правління НБУ від 21.11.97 № 388 (у редакції Постанови Правління НБУ від 16.12.98 № 520) із змінами.
7. План рахунків бухгалтерського обліку комерційних банків України, затверджений Постановою Правління НБУ від 21.11.97 № 388 (у редакції Постанови Правління НБУ від 16.12.98 № 520) із змінами.
8. Едрінова В.Н., Хасянова С.Ю. Классификация банковских кредитов и методов кредитования // Финансы и кредит (рус.). – 2002. – № 1. – С. 2-6.
9. Кіндрацька Л.М. Бухгалтерський облік у банках України. – К.: КНЕУ, 2001. – 636 с.
10. Кіндрацька Л.М. Бухгалтерський облік і прийняття рішень в банках. – К.: КНЕУ, 2000. – 404 с.
11. Облік у банках: У 2-х ч. – Ч. 1. – К.: НБУ, 1999. – 369 с.
12. Операції комерційних банків. – Львів: ЛБІ НБУ, 2001. – 516 с.

Розділ 7. ОБЛІК ОПЕРАЦІЙ З ЦІННИМИ ПАПЕРАМИ

ЛЕКЦІЯ 1. Теоретичні засади організації обліку операцій з цінними паперами

План

1. Нормативна база, що регламентує організацію бухгалтерського обліку операцій з цінними паперами установ комерційних банків України.

2. Теоретичні засади класифікації портфеля цінних паперів банку.
3. Структура відображення операцій банку з цінними паперами у плані рахунків бухгалтерського обліку.

ЛЕКЦІЯ 2. Облік вкладень банку в цінні папери

План

1. Облік вкладень банку в акції та інші цінні папери з нефіксованим прибутком для їх подальшого продажу.
2. Облік довгострокових вкладень банку в акції та інші цінні папери з нефіксованим прибутком.
3. Облік вкладень в асоційовані та дочірні компанії.
4. Облік вкладень банку в боргові цінні папери на продаж та на інвестиції.
5. Порядок та облік перекласифікації цінних паперів з одного портфеля до іншого.

Практичне заняття № 10

Мета: оволодіти методикою обліку вкладень банку в цінні папери з нефіксованим прибутком.

Структура практичного заняття

1. Перевірка знань, необхідних під час виконання практичної роботи.
Контрольні питання:
  - класифікація вкладень банку в цінні папери;
  - структура відображення цінних паперів у плані рахунків бухгалтерського обліку;
  - облік вкладень банку в цінні папери з нефіксованим прибутком з метою їх подальшого продажу;
  - облік довгострокових вкладень банку в цінні папери з нефіксованим прибутком;
  - облік вкладень в асоційовані та дочірні компанії.
2. Виконання вправ за тематикою заняття.
3. Підсумки практичної роботи.

Практичне заняття № 11

Мета: оволодіти методикою обліку вкладень банку в боргові цінні папери.

Структура практичного заняття

1. Перевірка знань, необхідних під час виконання практичної роботи.
Контрольні питання:
  - облік вкладень банку в боргові цінні папери з метою продажу;
  - облік вкладень банку в боргові цінні папери на інвестиції.
2. Виконання практичних вправ за темою заняття.
3. Підсумки практичної роботи.

ЛЕКЦІЯ 3. Облік власних боргових зобов'язань банку

План

1. Формування оптимальної структури ресурсної бази банку за рахунком альтернативних джерел надходження коштів.
2. Облік власних боргових зобов'язань банку.

Теми рефератів

1. Юридично-правові підстави здійснення банками операцій з цінними паперами.
2. Положення про порядок визначення стану та результатів роботи емітентів цінних паперів.
3. Облік вкладень у корпоративні цінні папери.
4. Облік посередницьких та довірчих операцій з цінними паперами.
5. Ринкова та розрахункова вартість цінних паперів.
6. Емісія банками цінних паперів власного боргу та їх облік.
7. Фінансовий та податковий облік операцій банків з цінними паперами.

ЛЕКЦІЯ 4. Облік резервів на відшкодування можливих збитків банків від операцій з цінними паперами

План

1. Механізм формування резерву на відшкодування можливих збитків банків від операцій з цінними паперами.
2. Порядок бухгалтерського обліку формування та використання резерву на відшкодування можливих збитків банків від операцій з цінними паперами.

Практичне заняття № 12

Мета: засвоїти порядок розрахунку резерву на відшкодування можливих збитків банку від операцій з цінними паперами.

Структура практичного заняття

1. Перевірка знань, необхідних під час виконання практичної роботи.
Контрольне питання:
  - порядок розрахунку та обліку резерву на відшкодування можливих збитків банку від операцій з цінними паперами.
2. Виконання практичних ситуацій за темою заняття.
3. Контрольна робота.
4. Підсумки практичної роботи.

Питання для проміжного контролю знань студентів

1. Охарактеризуйте активні та пасивні операції банків з цінними паперами, позабалансові операції.
2. Охарактеризуйте класифікацію вкладень банку у цінні папери.

3. На яких рахунках відображаються операції з цінними паперами в плані рахунків?
4. Розкрийте економічний зміст поняття “цінні папери”.
5. Який порядок та облік перекласифікації цінних паперів з одного портфеля до іншого?
6. Наведіть методику обліку вкладень банку в акції та інші цінні папери з нефіксованим прибутком з метою їх подальшого продажу.
7. Наведіть методику обліку довгострокових вкладень банку в акції та інші цінні папери з нефіксованим прибутком.
8. Дайте визначення асоційованої та дочірньої компанії.
9. Розкрийте принципи організації обліку вкладень банку в асоційовані та дочірні компанії.
10. Як відображають в обліку вкладення банку в боргові цінні папери з метою продажу?
11. Як відображають в обліку вкладення банку в боргові цінні папери на інвестиції?
12. Розкрийте порядок нарахування доходів (витрат) за операціями з цінними паперами.
13. У чому полягає облік нарахування та одержання дивідендів з придбаних акцій?
14. Як обліковуються власні боргові зобов'язання комерційного банку?
15. Проаналізуйте розмежування у фінансовому та податковому обліку операцій банків з цінними паперами.
16. Які Ви можете окреслити напрями вдосконалення бухгалтерського обліку операцій банків з цінними паперами?
17. Який діє порядок бухгалтерського обліку формування та використання резерву на відшкодування можливих збитків банків від операцій з цінними паперами?

Список літератури

1. Інструкція з бухгалтерського обліку операцій з цінними паперами установ комерційних банків України, затверджена Постановою Правління НБУ від 30.12.97 № 466.
2. Положення про порядок розрахунку резерву на відшкодування можливих збитків банків від операцій з цінними паперами, затверджене Постановою Правління НБУ від 30.12.99 № 629.
3. Інструкція бухгалтерського обліку операцій комерційних банків з векселями, затверджена Постановою Правління НБУ від 08.06.2000 № 234.
4. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку комерційних банків України, затверджена Постановою Правління НБУ від 21.11.97 № 388 (у редакції Постанови Правління НБУ від 16.12.98 № 520) із змінами.
5. План рахунків бухгалтерського обліку комерційних банків України, затверджений Постановою Правління НБУ від 21.11.97 № 388 (у редакції Постанови Правління НБУ від 16.12.98 № 520) із змінами.

6. Правила бухгалтерського обліку процентних та комісійних доходів і витрат банків, затверджені Постановою Правління НБУ від 25.09 № 316.
7. Кіндрацька Л.М. Бухгалтерський облік у банках України. – К.: КНЕУ, 2001. – 636 с.
8. Кіндрацька Л.М. Бухгалтерський облік у комерційних банках України. – К.: КНЕУ, 1999. – 432 с.
9. Кіндрацька Л.М. Бухгалтерський облік і прийняття рішень у банках. – К.: КНЕУ, 2000. – 404 с.
10. Кіндрацька Л. Норми бухгалтерського обліку операцій комерційних банків із цінними паперами: українська практика та міжнародні стандарти // Вісник Національного банку України (укр.). – 2000. – № 3. – С. 57-61.
11. Лысенков Ю.М., Рымарук А.И., Педь И.В. Бухгалтерский учет фондовых операций в банке (новый план счетов). – К.: Кий, 1998. – 336 с.
12. Облік у банках: У 2-х ч. – Ч. 1. – К.: НБУ, 1999. – 369 с.
13. Облік у банках: У 2-х ч. – Ч. 2. – К.: НБУ, 1999. – 288 с.
14. Облік та аудит у комерційних банках / А.М. Герасимович, Т.В. Кривов'яз. – Львів: Фенікс, 1999. – 512 с.
15. Операції комерційних банків. – Львів: ЛБІ НБУ, 2001. – 516 с.
16. Сидельникова Л.Б. Бухгалтерский учет в коммерческих банках. – М.: С34 БУКВИЦА, 1996. – 144 с.

Розділ 8. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ОПЕРАЦІЙ БАНКІВ З ВЕКСЕЛЯМИ

План

1. Класифікація операцій банків з векселями.
2. Загальні принципи обліку векселів.
3. Облік доходів та витрат у вексельних операціях.
4. Облік торговельних операцій з векселями.
5. Облік операцій авалування векселів та видачі гарантій на забезпечення їх оплати.
6. Облік комісійних та довірчих операцій з векселями.

План семінарського заняття

1. Концептуальні основи здійснення банками операцій з векселями.
2. Облік врахування векселів.
3. Облік торговельних операцій з векселями.
4. Облік операцій авалування векселів та видачі гарантій на забезпечення їх оплати.
5. Облік розрахункових операцій з векселями.
6. Облік комісійних та довірчих операцій з векселями.

Список літератури

1. Закон України “Про обіг векселів в Україні” від 05.04.2001 № 2374-III.
2. Інструкція бухгалтерського обліку операцій комерційних банків з векселями, затверджена Постановою Правління НБУ від 08.06.2000 № 234.

3. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку комерційних банків України, затверджена Постановою Правління НБУ від 21.11.97 № 388 (у редакції Постанови Правління НБУ від 16.12.98 № 520) із змінами.
4. План рахунків бухгалтерського обліку комерційних банків України, затверджений Постановою Правління НБУ від 21.11.97 № 388 (у редакції Постанови Правління НБУ від 16.12.98 № 520) із змінами.
5. Правила бухгалтерського обліку процентних та комісійних доходів і витрат банків, затверджені Постановою Правління НБУ від 25.09 № 316.
6. Кіндрацька Л.М. Бухгалтерський облік у банках України. – К.: КНЕУ, 2001. – 636 с.
7. Кіндрацька Л.М. Бухгалтерський облік у комерційних банках України. – К.: КНЕУ, 1999. – 432 с.
8. Кіндрацька Л.М. Бухгалтерський облік і прийняття рішень у банках. – К.: КНЕУ, 2000. – 404 с.
9. Облік у банках: У 2-х ч. – Ч.1. – К.: НБУ, 1999. – 369 с.
10. Облік у банках: У 2-х ч. – Ч. 2. – К.: НБУ, 1999. – 288 с.
11. Операції комерційних банків. – Львів: ЛБІ НБУ, 2001. – 516 с.

Розділ 9. ОБЛІК ОПЕРАЦІЙ БАНКІВ В ІНОЗЕМНІЙ ВАЛЮТІ

ЛЕКЦІЯ 1. Характеристика валютних операцій, здійснюваних комерційними банками та їх врахування в системі бухгалтерського обліку

План

1. Характеристика валютних операцій, здійснюваних комерційними банками та їх класифікація.
2. Валютна позиція банку за окремими видами валют та її врахування в системі бухгалтерського обліку.
3. Типи операцій, що впливають на розмір відкритої валютної позиції банку.
4. Характеристика рахунків для запису валютної позиції.

ЛЕКЦІЯ 2. Облік операцій банків в іноземній валюті

План

1. Правила бухгалтерського обліку обмінних операцій в іноземній валюті.
2. Облік операцій в іноземній валюті, що виконуються за дорученням клієнтів банку.
3. Облік міжбанківських обмінних операцій в іноземній валюті.
4. Облік інших операцій в іноземній валюті.
5. Облік доходів (витрат) за операціями, що здійснені в іноземній валюті.

План семінарського заняття

1. Валютні операції та їх класифікація.
2. Характеристика рахунків для запису валютної позиції.

3. Особливості обліку іноземної валюти.
4. Облік операцій з готівковою іноземною валютою.
5. Облік операцій в іноземній валюті, що виконуються за дорученням клієнтів банку.
6. Облік міжбанківських обмінних операцій в іноземній валюті.

Теми рефератів

1. Система обліку та звітності операцій в іноземній валюті.
2. Особливості здійснення і відображення в обліку міжнародних розрахунків за різними формами та основні правила їх обліку.
3. Облік операцій з пластиковими картками та дорожніми чеками.
4. Облік строкових валютних угод.

Практичне заняття № 13

Мета: оволодіти методикою та особливостями обліку операцій в іноземній валюті.

Структура практичного заняття

1. Перевірка знань, необхідних під час виконання практичної роботи.
2. Розгляд та виконання практичних ситуацій за темою заняття. Ознайомлення та заповнення первинних документів.
3. Підсумки практичної роботи.

Питання для проміжного контролю знань студентів

1. Прокласифікуйте види банківських валютних операцій.
2. Як Ви можете пояснити мультивалютність плану рахунків комерційного банку?
3. Охарактеризуйте рахунки для запису валютної позиції.
4. Перелічіть операції, які впливають на валютну позицію банку.
5. Охарактеризуйте визначення: “дата валютування”, “дата операції” та “дата розрахунку”.
6. Поясніть процедуру переоцінки валютних статей.
7. Як здійснюється облік переоцінки валютних статей балансу?
8. Нереалізований результат від операцій з валютою і його відображення в обліку.
9. Який порядок обліку операцій на поточних та розподільчих рахунках в іноземній валюті суб’єктів господарської діяльності?
10. Який порядок здійснення та обліку операцій з купівлі-продажу готівкової іноземної валюти в обмінних пунктах?
11. Як обліковуються операції з касового обслуговування клієнтів в іноземній валюті уповноваженими банками?
12. Який порядок обліку операцій із купівлі-продажу безготівкової іноземної валюти.
13. Поясніть облік операцій в іноземній валюті, що виконуються за дорученням клієнтів банку.

14. Які основні правила бухгалтерського обліку обмінних операцій в іноземній валюті?
15. Які Ви знаєте методи розрахунку реалізованого фінансового результату від обмінних операцій в іноземній валюті?

Список літератури

1. Закон України “Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті” від 23.09.94 № 185/ 94-ВР.
2. Постанова Правління НБУ “Про введення обов’язкового продажу надходжень в іноземній валюті на користь резидентів – юридичних осіб” від 04.09.98 № 349.
3. Положення про валютний контроль, затверджене Постановою Правління НБУ від 08.02.2000 № 49.
4. Правила використання готівкової іноземної валюти на території України, затверджені Постановою Правління НБУ від 26.03.98 № 119.
5. Правила бухгалтерського обліку уповноваженими банками України обмінних операцій в іноземній валюті та банківських металах, затверджені Постановою Правління НБУ від 16.12.98 № 520 (у редакції Постанови Правління НБУ від 07.12.2000 № 471).
6. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку комерційних банків України, затверджена Постановою Правління НБУ від 21.11.97 № 388 (у редакції Постанови Правління НБУ від 16.12.98 № 520) із змінами.
7. План рахунків бухгалтерського обліку комерційних банків України, затверджений Постановою Правління НБУ від 21.11.97 № 388 (у редакції Постанови Правління НБУ від 16.12.1998 р.№ 520) із змінами.
8. Правила бухгалтерського обліку процентних та комісійних доходів і витрат банків, затверджені Постановою Правління НБУ від 25.09 № 316.
9. Баринов В.Т. Бухгалтерский учет операций банка с иностранной валютой. – М.: МЕНАТЕП-ИНФОРМ, 1996. – 160 с.
10. Кіндрацька Л.М. Бухгалтерський облік у банках України. – К.: КНЕУ, 2001. – 636 с.
11. Кіндрацька Л.М. Бухгалтерський облік у комерційних банках України. – К.: КНЕУ, 1999. – 432 с.
12. Кіндрацька Л.М. Бухгалтерський облік і прийняття рішень в банках. – К.: КНЕУ, 2000. – 404 с.
13. Облік у банках: У 2- х ч. – Ч. 1. – К.: НБУ, 1999. – 369 с.
14. Облік у банках: У 2-х ч. – Ч. 2. – К.: НБУ, 1999. – 288 с.
15. Облік та аудит у комерційних банках / А.М. Герасимович, Т.В. Кривов’яз. – Львів: Фенікс, 1999. – 512 с.
16. Операції комерційних банків. – Львів: ЛБІ НБУ, 2001. – 516 с.

Розділ 10. ОБЛІК ДОХОДІВ, ВИТРАТ ТА КАПІТАЛУ БАНКУ

ЛЕКЦІЯ 1. Бухгалтерський облік доходів та витрат комерційного банку

План

1. Класифікація доходів та витрат банку. Структура відображення у плані рахунків доходів та витрат.
2. Основні правила бухгалтерського обліку доходів та витрат банку.
3. Особливості податкового обліку валових доходів та валових витрат.
4. Облік нарахування та сплати податку на прибуток. Відстрочений податок на прибуток.
5. Облік розрахунків з бюджетом за податком на додану вартість.

Практичне заняття № 14

Мета: оволодіти методикою обліку фінансових результатів комерційного банку.

Структура практичного заняття

1. Перевірка знань, необхідних під час виконання практичної роботи.
Контрольні питання:
  - загальна характеристика доходів та витрат банку;
  - основні правила бухгалтерського обліку доходів та витрат банку;
  - облік податків у фінансовій звітності;
  - нормативна база, що регламентує організацію податкового обліку в комерційних банках;
  - механізм визначення об'єкта та бази оподаткування;
  - порядок ведення податкового обліку;
  - форми податкової звітності та строки її подання.
2. Виконання практичних вправ за темою заняття.
3. Підсумки практичної роботи.

ЛЕКЦІЯ 2. Облік капіталу банку

План

1. Структура капіталу комерційного банку.
2. Система рахунків для обліку операцій з формування капіталу банку.
3. Бухгалтерський облік капіталу банку.
4. Порядок обліку нарахування та сплати дивідендів.
5. Облік операцій з формування фондів та резервів банку за рахунок нерозподіленого прибутку.

План семінарського заняття

1. Вимоги МСБО до відображення у фінансовій звітності капіталу банку.
2. Структура капіталу комерційного банку.

3. Критерії субординованого капіталу банку.
4. Система рахунків для обліку операцій з формування капіталу банку.
5. Облік капіталу банку.

Теми рефератів

1. Особливості податкового обліку валових доходів та валових витрат банку.
2. Відстрочений податок на прибуток і його відображення в обліку.
3. Облік операцій з нарахування та сплати до бюджету податку на додану вартість.
4. Організація обліку капіталу банку: проблемні питання.

Питання для проміжного контролю знань студентів

1. Як класифікуються банківські доходи та витрати?
2. Наведіть приклади небанківських доходів та витрат.
3. За якими принципами відображаються в бухгалтерському обліку доходи та витрати?
4. Які основні правила фінансового обліку доходів та витрат?
5. Охарактеризуйте особливості податкового обліку доходів та витрат комерційного банку.
6. Розгляньте механізм визначення об'єкта та бази оподаткування.
7. Яким чином в обліку відображається відстрочений податок на прибуток?
8. Як обліковуються операції з нарахування та сплати до бюджету податку на додану вартість?
9. Дайте визначення основного та додаткового капіталу комерційного банку.
10. Які основні правила обліку операцій з формування статутного капіталу шляхом емісії банками власних акцій?
11. Як обліковуються операції з власними акціями при викупі та перепродажу?
12. Як відображається в обліку розподіл прибутку банку?

Список літератури

1. Закон України "Про банки і банківську діяльність" від 07.12.2000 № 2121-III.
2. Положення про порядок створення і державної реєстрації банків, відкриття їх філій, представництв, відділень, затверджене Постановою Правління НБУ від 31.08.2001 № 375.
3. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні, затверджена Постановою Правління НБУ від 28.08.2001 № 368.
4. Інструкція про порядок відображення в бухгалтерському обліку банками України поточних і відстрочених податкових зобов'язань та податкових активів, затверджена Постановою Правління НБУ від 03.06.2002 № 203.

5. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку комерційних банків України, затверджена Постановою Правління НБУ від 21.11.97 № 388 (у редакції Постанови Правління НБУ від 16.12.98 № 520) із змінами.
6. План рахунків бухгалтерського обліку комерційних банків України, затверджений Постановою Правління НБУ від 21.11.97 № 388 (у редакції Постанови Правління НБУ від 16.12.98 № 520) із змінами.
7. Правила бухгалтерського обліку процентних та комісійних доходів і витрат банків, затвержені Постановою Правління НБУ від 25.09 № 316.
8. Кіндрацька Л.М. Бухгалтерський облік у банках України. – К.: КНЕУ, 2001. – 636 с.
9. Кіндрацька Л.М. Бухгалтерський облік у комерційних банках України. – К.: КНЕУ, 1999. – 432 с.
10. Кіндрацька Л.М. Бухгалтерський облік і прийняття рішень у банках. – К.: КНЕУ, 2000. – 404 с.
11. Облік у банках: У 2-х ч. – Ч.1. – К.: НБУ, 1999. – 369 с.
12. Облік у банках: У 2-х ч. – Ч. 2. – К.: НБУ, 1999. – 288 с.
13. Облік та аудит у комерційних банках / А.М. Герасимович, Т.В. Кривов'яз. – Львів: Фенікс, 1999. – 512 с.
14. Операції комерційних банків. – Львів: ЛБІ НБУ, 2001. – 516 с.

Розділ 11. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТА НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ БАНКУ

План

1. Класифікація основних засобів і нематеріальних активів та їх вартісна оцінка.
2. Характеристика рахунків з обліку операцій за основними засобами та нематеріальними активами.
3. Бухгалтерський облік придбання основних засобів і нематеріальних активів.
4. Порядок та облік переоцінки основних засобів і нематеріальних активів.
5. Облік амортизації основних засобів і нематеріальних активів.
6. Облік вибуття основних засобів та нематеріальних активів.
7. Інвентаризація основних засобів і нематеріальних активів та відображення її результатів у бухгалтерському обліку.
8. Облік гудвілу.

Практичне заняття № 15

Мета: оволодіти методикою обліку основних засобів та нематеріальних активів.

Структура практичного заняття

1. Перевірка знань, необхідних під час виконання практичної роботи.
Контрольні питання:
  - основні завдання обліку основних засобів та нематеріальних активів;
  - облік власних основних засобів;

- облік власних нематеріальних активів;
  - облік амортизації основних засобів та нематеріальних активів;
  - інвентаризація основних засобів та нематеріальних активів.
2. Виконання практичних вправ за темою заняття.
  3. Підсумки практичної роботи.

Список літератури

1. Інструкція з бухгалтерського обліку основних засобів і нематеріальних активів комерційних банків України, затверджена Постановою Правління НБУ від 11.12.2000 № 475.
2. Схема бухгалтерських проводок за операціями з обліку основних засобів та нематеріальних активів комерційних банків України згідно з Інструкцією з бухгалтерського обліку від 22.04.99 № 12-111/508.
3. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку комерційних банків України, затверджена Постановою Правління НБУ від 21.11.97 № 388 (у редакції Постанови Правління НБУ від 16.12.98 № 520) із змінами.
4. План рахунків бухгалтерського обліку комерційних банків України, затверджений Постановою Правління НБУ від 21.11.97 № 388 (у редакції Постанови Правління НБУ від 16.12.98 № 520) із змінами.
5. Запорожець З. Ведення податкового обліку в комерційних банках // Вісник Національного банку України. – 1998. – № 8. – С. 13.
6. Павленко В.В. Проблеми поєднання бухгалтерського та податкового обліку основних фондів у комерційних банках // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: Збірник наукових праць. – Т. 4. – Суми: Ініціатива, 2000. – С. 147-154.
7. Петрова С. Переоцінка необоротних матеріальних та нематеріальних активів банками України // Вісник Національного банку України (укр.). – 2001. – № 11. – С. 50-53.
8. Петрова С. Схема бухгалтерських проводок за операціями з бухгалтерського обліку необоротних матеріальних і нематеріальних активів комерційних банків України // Вісник Національного банку України (укр.). – 2001. – № 6. – С. 47-52.
9. Кіндрацька Л.М. Бухгалтерський облік у банках України. – К.: КНЕУ, 2001. – 636 с.
10. Кіндрацька Л.М. Бухгалтерський облік у комерційних банках України. – К.: КНЕУ, 1999. – 432 с.
11. Кіндрацька Л.М. Бухгалтерський облік і прийняття рішень в банках. – К.: КНЕУ, 2000. – 404 с.
12. Коренева О.Г. Переоцінка основних засобів: фінансовий та податковий облік // Вісник УАБС. – 2001. – № 2 (11). – С. 29-31.
13. Облік у банках: У 2 х ч. – Ч.1. – К.: НБУ, 1999. – 369 с.
14. Облік у банках: У 2-х ч. – Ч. 2. – К.: НБУ, 1999. – 288 с.

Розділ 12. ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В КОМЕРЦІЙНИХ БАНКАХ

План

1. Роль управлінського обліку в діяльності банку.
2. Інструменти управлінського обліку.
3. Чистий банківський дохід і його розподіл всередині банку. Внутрішня ціна коштів.
4. Прямі та непрямі витрати і їх розподіл. Принцип водоспаду.
5. Визначення прибутковості банківських продуктів.
6. Роль управлінського контролю в процесі бюджетування.

План семінарського заняття

1. Концептуальні положення ведення управлінського обліку.
2. Рівні управлінської інформації.
3. Системи управлінської інформації.
4. Інструменти управлінського обліку.
5. Рекомендовані форми управлінської звітності.

Теми рефератів

1. Управлінський облік та контроль.
2. Чистий банківський дохід і його розподіл всередині банку. Внутрішня ціна коштів.
3. Визначення прибутковості банківських продуктів.
4. Бюджетування.

Список літератури

1. Положення про організацію бухгалтерського обліку і звітності в банківських установах України, затверджене Постановою Правління НБУ від 30.12.98 № 566.
2. Правління Національного банку України про реформування бухгалтерського обліку та звітності комерційних банків. – Львів: Львівський банківський коледж, 1997. – 54 с.
3. Андросов А.М. Новое в бухгалтерском учете банков: переход на международную практику. – М.: Русская деловая литература, 1998. – 288 с.
4. Белоусова И. Проблемы развития управленческого учета в Украине // Бухгалтерский учет и аудит (рус.). – 2001. – № 2. – С. 39-45.
5. Гагаріна С.А. Деякі аспекти організації управлінського обліку в комерційних банках // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: Збірник наукових праць: Т.5. – Суми: Мрія ЛТД, 2002. – С. 105-109.
6. Голов С.Ф., Єфіменко В.І. Фінансовий та управлінський облік. – К.: ТОВ “Автоінтерсервіс”, 1996. – 544 с.
7. Кіндрацька Л. Управлінський облік та контролінг у системі управління банку // Вісник Національного банку України (укр.). – 2001. – № 8. – С. 20-25.
8. Кіндрацька Л.М. Вдосконалення облікової системи банківських установ триває // Регіональні перспективи (укр.). – 2001. – № 2. – С. 62-64.
9. Кіндрацька Л.М. Вдосконалення облікової системи банківських установ триває // Регіональні перспективи (укр.). – 2001. – № 2. – С. 62-64.

10. Кіндрацька Л.М. Бухгалтерський облік у банках України. – К.: КНЕУ, 2001. – 636 с.
11. Кочетков В.М. Основы управления современным коммерческим банком: Учеб. пособие. – К.: МАУП, 1998. – 432 с.
12. Садвакасов К.К. Коммерческие банки. Управленческий анализ деятельности. Планирование и контроль. – М.: Изд-во “Ось-89”, 1998. – 160 с.

Розділ 13. СУТНІСТЬ АУДИТУ, ЙОГО МЕТА ТА ЗАВДАННЯ

План

1. Призначення та необхідність аудиту.
2. Класифікація аудиту.
3. Основні вимоги, які регулюють аудиторську діяльність.
4. Основні принципи аудиту.
5. Порядок регулювання аудиторської діяльності в Україні.
6. Стандарти і норми аудиту. Національні нормативи аудиту.
7. Документальне оформлення аудиторської перевірки.

План семінарського заняття

1. Основні принципи аудиту.
2. Порядок регулювання аудиторської діяльності в Україні.
3. Організаційні форми аудиторської діяльності та їх функції.
4. Національні нормативи аудиту.
5. Етика аудитора та вимоги до його кваліфікації.
6. Види аудиторських висновків та їх зміст.

Розділ 14. ОРГАНІЗАЦІЯ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ В КОМЕРЦІЙНИХ БАНКАХ УКРАЇНИ

ЛЕКЦІЯ 1. Основи організації внутрішнього аудиту в комерційних банках

План

1. Положення про організацію внутрішнього аудиту в комерційних банках України.
2. Організаційна структура служби внутрішнього аудиту.
3. Задачі та функції, права та обов'язки служби внутрішнього аудиту.

ЛЕКЦІЯ 2. Порядок проведення внутрішнього аудиту

План

1. Методика проведення внутрішнього аудиту.
2. Методи аудиторських перевірок.
3. Стандарти внутрішнього аудиту в комерційних банках України.
4. Звіт про стан внутрішнього аудиту банку.
5. Контроль Національного банку України за роботою служб внутрішнього аудиту.

План семінарського заняття

1. Система внутрішнього контролю у банку.
2. Організаційна структура та вимоги до служби внутрішнього аудиту.
3. Порядок проведення внутрішнього аудиту.
4. Стандарти внутрішнього аудиту.

Практичне заняття № 16

Мета: ознайомлення з Положенням про організацію внутрішнього аудиту в комерційному банку, засвоєння загальної методики проведення внутрішнього аудиту в комерційному банку.

Структура практичного заняття

1. Перевірка знань, необхідних під час виконання практичної роботи.
2. Розгляд практичних ситуацій за тематикою заняття.
3. Підсумки практичної роботи.

Теми рефератів

1. Міжнародні стандарти аудиту.
2. Положення про міжнародну аудиторську практику.
3. Національні нормативи аудиту: становлення та розвиток.
4. Організація внутрішнього аудиту в комерційних банках України: проблеми та перспективи розвитку.

Питання для проміжного контролю знань студентів

1. Охарактеризуйте етичні професійні вимоги та методологічні вимоги планування аудиту.
2. Яким чином здійснюється регулювання аудиторської діяльності в Україні?
3. Який існує порядок сертифікації аудиторів банківських установ?
4. Яка мета здійснення аудиту фінансової звітності?
5. Документальне оформлення аудиторської перевірки.
6. Перелічіть три складових ризику аудиту.
7. Що означає термін “аудиторські докази”?
8. Охарактеризуйте обов’язкові розділи аудиторського висновку.
9. Які є види аудиторських висновків?
10. Охарактеризуйте стандарти внутрішнього аудиту в комерційних банках України.
11. Які розділи має містити положення про службу внутрішнього аудиту банку?
12. Які основні завдання та функції служби внутрішнього аудиту банку?
13. Охарактеризуйте основні права та обов’язки служби внутрішнього аудиту.
14. Які методи аудиторських перевірок Ви знаєте?
15. Розгляньте етапи проведення аудиту.
16. Яким чином Національний банк України здійснює контроль за роботою служб внутрішнього аудиту?

Список літератури

1. Закон України “Про аудиторську діяльність в Україні” від 22.04.94 № 3125-ХІІ.
2. Положення про організацію внутрішнього аудиту в комерційних банках України, затверджене Постановою Правління НБУ від 20.03.98 № 114.
3. Методичні вказівки щодо застосування стандартів внутрішнього аудиту в комерційних банках України, затверджені Постановою Правління НБУ від 20.07.99 № 358.
4. Положення про порядок подання до Національного банку України аудиторського звіту та висновку за результатами перевірки річної фінансової звітності банку, затверджене Постановою Правління НБУ від 28.01.2002 № 38.
5. Національні нормативи аудиту. Кодекс професійної етики аудиторів України, затверджений рішенням Аудиторської палати України від 18.12.98 № 73. – К., 1999. – 275 с.
6. Бакун О. Розвиток внутрішнього аудиту в Україні // Вісник Національного банку України (укр.). – 2002. – № 1. – С. 11-14.
7. Барановська В.Г. Організаційні основи внутрішньобанківського аудиту // Регіональні перспективи (укр.). – 2001. – № 2. – С. 186-188.
8. Белоусов А. Внутренний аудит: перспективы развития и методика организации на предприятиях Украины // Бухгалтерский учет и аудит (рус.). – 2001. – № 2. – С. 54-58.
9. Білик М.Д., Полятикіна Л.І. Основи аудиту. – Суми: Слобожанщина, 1999. – 296 с.
10. Білокінь Г. Роль аудиту в діяльності комерційних банків // Вісник Національного банку України (укр.). – 2001. – № 9. – С. 60-62.
11. Білоконь Г.М. Банківський нагляд та аудит: Навчальний модуль. – К.: НБУ, 1999.
12. Білуха М. Контроль та аудит діяльності комерційного банку // Бухгалтерський облік і аудит. – 1996. – № 12. – С. 29-33.
13. Білуха М.Т. Курс аудиту: Підручник. – К.: Знання, 1998. – 574 с.
14. Білуха М.Т. Теорія фінансово-господарського контролю і аудиту: Підручник. – К.: ПП “Влад і Влада”, 1996. – 320 с.
15. Богомазов М. Зовнішній та внутрішній аудит: взаємозв’язок і розподіл функцій // Вісник Національного банку України (укр.). – 2001. – № 7. – С. 60-63.
16. Васильєва Н.Е. Стандарты и методы внутреннего аудита // Деньги и кредит (рус.). – 2001. – № 4. – С. 35-40.
17. Гончаров С. Практика и перспективы применения международных стандартов аудита в Украине // Фондовый рынок (укр.). – 2001. – № 20. – С. 12-14.
18. Губенко С.М., Мозгова О.П. Посібник для внутрішніх аудиторів банківських установ. – Харків: Штрих, 2000. – 360 с.
19. Гусаков Б.И., Сидорович Ю.М. Цель и задачи внутреннего аудита // Финансы и кредит (рус.). – 2001. – № 7. – С. 21-28.
20. Зубілевич С. Запровадження регулювання внутрішнього аудиту в комерційних банках України // Бухгалтерський облік і аудит. – 1998. – № 8. – С. 8-13.
21. Зубілевич С. Вимоги до аудиту в умовах реформування обліку і звітності в Україні // Бухгалтерський облік і аудит (укр.). – 1999. – № 10. – С. 38-43.
22. Енциклопедія банківської справи України / Редкол.: В.С. Стельмах (голова) та ін. – К.: Молодь, Ін Юре, 2001. – 680 с.

23. Компанієць С. Внутрішній аудит у банках // Вісник НБУ. – 1998. – № 9. – С. 58-60.
24. Костырко Л.А. Банковский аудит. – Луганск: Восточноукр. госуд. ун-т, 1998. – 220 с.
25. Малюкова И. Служба внутреннего аудита банка – элемент процесса управления и контроля комбанков // Финансовая консультация. – 1998.– № 6. – С. 35.
26. Макієвська О. Коротка історія розвитку аудиту в Україні // Фондовий ринок (укр.). – 2001. – № 7. – С. 24-26.
27. Мумінова-Савіна Г.Г., Кравець В.М., Мазур О.А., Галенко О.М., Кириленко В.Б. Тим, хто не нехтує законом. Контроль, ревізія та аудит у комерційних банках України. – К.: Факт, 2001. – 448 с.
28. Никонович М.О. Системний підхід до аудиту // Регіональні перспективи (укр.). – 2001. – № 2. – С. 184-186.
29. Облік та аудит у комерційних банках / А.М. Герасимович, Т.В. Кривов'яз, О.А. Мазур та ін. / За ред. А.М. Герасимовича. – Львів: Фенікс, 1999. – 512 с.
30. Панкова С. В. Связь международных стандартов аудита и финансовой отчетности // Международный бухгалтерский учет (рус.). – 2002. – № 1. –С. 6-9.
31. Редько А. Генезис аудита в Украине – между вчера и завтра // Бухгалтерский учет и аудит (рус.). – 2002. – № 4. – С. 22-26.
32. Терехова В.А. Зарубежный опыт организации аудита: краткий исторический обзор и методология // Международный бухгалтерский учет (рус.). – 2002. – № 1. – С. 22-28.
33. Шульга Н., Полетаєва О. Застосування стандартів внутрішнього аудиту в комерційних банках України: концептуальні основи // Банківська справа. – 1999. – № 3.

ТЕСТИ

1. Господарська операція – це:
  - а) подія, що приводить до збільшення активів та капіталу банку;
  - б) подія, що приводить до зменшення зобов'язань та капіталу банку;
  - в) подія, що приводить до змін в активах, зобов'язаннях та капіталі банку.
2. Складовими бухгалтерського обліку є:
  - а) фінансовий, податковий, управлінський;
  - б) фінансовий, статистичний, господарський;
  - в) господарський, податковий, фінансовий.
3. Основне рівняння бухгалтерського обліку:
  - а) $A=П$;
  - б) $З-A=K$;
  - в) $K=A-З$.
4. Особливостями плану рахунків банків є:
  - а) мультивалютність, наявність управлінського обліку, подвійний запис на позабалансових рахунках;

- б) мультивалютність, подвійний запис на позабалансових рахунках, відображення операцій за економічним змістом;
  - в) мультивалютність, наявність податкового обліку, подвійний запис на позабалансових рахунках.
5. Балансові рахунки класифікуються за:
- а) видами контрагентів, характером операцій, рівнем зниження ліквідності;
  - б) видами контрагентів, характером операцій, рівнем збільшення ліквідності;
  - в) видами контрагентів, типами операцій, рівнем зниження ліквідності.
6. Банківські доходи (витрати) поділяються на:
- а) процентні, комісійні, адміністративні, торговельні та ін.;
  - б) процентні, комісійні, торговельні та ін.;
  - в) процентні, комісійні, адміністративні та ін.
7. Система електронних платежів включає:
- а) центральну розрахункову палату НБУ;
  - б) територіальні розрахункові палати НБУ;
  - в) комерційні банки;
  - г) власну внутрішньобанківську електронну платіжну систему;
  - д) платіжну систему “Клієнт – банк”.
8. Синтетичний облік операцій за кореспондентським рахунком у НБУ ведуть:
- а) у балансі;
  - б) в особовому рахунку на підставі виписки з коррахунку, до якої додано підтверджувальні документи;
  - в) на рахунку 1200.
9. Прямий кореспондентський рахунок, відкритий комерційним банком в іншому банку, називається:
- а) лоро;
  - б) ностро;
  - в) овердрафт.
10. Аналітичний облік операцій за кореспондентськими рахунками ведуть:
- а) в особових рахунках на підставі виписок з коррахунків, до яких додано підтверджувальні документи;
  - б) на балансових рахунках четвертого порядку;
  - в) в оборотно-сальдовому балансі.
11. Вибрати правильний варіант обґрунтування банківської операції на підставі бухгалтерського проведення:

Дт 1600   Кт 6100

- а) на рахунок ностро надійшли кошти за розрахунково-касове обслуговування банків-кореспондентів;
  - б) на рахунок лоро надійшли кошти за розрахунково-касове обслуговування банків-кореспондентів;
  - в) з рахунку лоро списано кошти за розрахунково-касове обслуговування банку-кореспондента.
12. До операційної каси входять такі структурні підрозділи:
- а) прибуткова каса;
  - б) видаткова каса;
  - в) перерахункова каса;
  - г) вечірня каса.
13. Готівка оприбутковується до каси відповідно до:
- а) прибуткового касового ордеру;
  - б) чеку;
  - в) об'яви на внесення готівки;
  - г) видаткового касового ордеру.
14. Аналітичний облік касових операцій ведуть у:
- а) прибутковому касовому журналі;
  - б) видатковому касовому журналі;
  - в) касовій книзі;
  - г) довідках касирів.
15. Вибрати правильний варіант обґрунтування банківської операції на підставі бухгалтерського проведення:
- Дт 1007   Кт 1001
- а) з каси банку видано готівку підзвітній особі на господарські потреби;
  - б) з каси банку видано готівку від банку покупця;
  - в) до каси банку надійшла готівка, придбана в іншому банку.
16. Вибрати правильний варіант обґрунтування банківської операції на підставі бухгалтерського проведення:
- Дт 1911   Кт 1007
- а) списано кредиторську заборгованість перед банком-покупцем;
  - б) відіслана банку-покупцю продана йому готівка;
  - в) до каси банку надійшла готівка, придбана в іншому банку.
17. Ініціатором розрахунків платіжними вимогами-дорученнями є:
- а) підприємство – платник коштів;
  - б) підприємство – одержувач коштів;
  - в) банк.
18. Платіжне доручення повинне бути виконане банком протягом:
- а) десяти календарних днів;
  - б) десяти робочих днів;
  - в) трьох робочих днів.

19. Акредитив може відкриватись:
- а) тільки в банку платника коштів;
  - б) тільки в банку одержувача коштів;
  - в) і в банку платника, і в банку одержувача коштів.
20. При розрахунках вексями банк при його купівлі сплачує векседавцю:
- а) номінальну вартість векся;
  - б) дисконт;
  - в) різницю між номінальною вартістю і дисконтом.
21. Закриття підставі:
- а) заяви власника рахунку;
  - б) рішення суду;
  - в) поточного рахунку суб'єкта господарської діяльності здійснюється на рішення зборів акціонерів.
22. Вибрати правильний варіант бухгалтерського проведення (за результатами ревізії оприбутковано виявлені надлишки готівки):
- а) Дт 1001 Кт 6800;
  - б) Дт 1001 Кт 3552;
  - в) Дт 1001 Кт 3652.
23. Вибрати правильний варіант бухгалтерського проведення (банк розмістив вільні ресурси строком на три місяці в іншому банку):
- а) Дт 1512 Кт 1500;
  - б) Дт 1512 Кт 1200;
  - в) Дт 1500 Кт 1512.
24. Вибрати правильний варіант бухгалтерського проведення (готівкою через касу погашено заборгованість за короткостроковим кредитом, виданим фізичній особі на поточні потреби):
- а) Дт 2202 Кт 1001;
  - б) Дт 1001 Кт 2202;
  - в) Дт 1001 Кт 2208.
25. Вибрати правильний варіант бухгалтерського проведення (нараховано проценти за короткостроковим кредитом, виданим суб'єкту господарської діяльності на поточні потреби):
- а) Дт 7702 Кт 5020;
  - б) Дт 2068 Кт 6026;
  - в) Дт 2600 Кт 6026.
26. До депозитів до запитання належать:
- а) залишки коштів клієнтів банку на поточних і кореспондентських рахунках;
  - б) залишки на рахунках клієнтів за строковими вкладками;
  - в) кошти бюджету та позабюджетних фондів.

27. Облік номіналу депозиту залежить від:
- а) методу виплати процентів;
  - б) рівня облікової ставки НБУ;
  - в) строку депозиту.
28. За умовами виплати процентів за період сума сплачується:
- а) авансом;
  - б) при погашенні депозиту;
  - в) періодично.
29. Вибрати правильний варіант бухгалтерського проведення (амортизуються сплачені авансом проценти за депозитом):
- а) Дт 1001 Кт 2630;
  - б) Дт 3600 Кт 2630;
  - в) Дт 7041 Кт 3600.
30. При обліку кредиту насамперед враховують:
- а) цільове спрямування кредиту;
  - б) форму кредиту;
  - в) тип кредиту.
31. Списання безнадійної заборгованості за рахунок резерву в бухгалтерському обліку відображається проведенням:
- а) Дт 7702 Кт 2400;
  - б) Дт 2400 Кт 2096;
  - в) Дт 1200 Кт 7702.
32. Повернення раніше списаної за рахунок резерву суми безнадійної заборгованості в бухгалтерському обліку відображається проведенням:
- а) Дт 1200 Кт 6712;
  - б) Дт 7702 Кт 2400;
  - в) Дт 9611 Кт 9910.
33. Банки можуть здійснювати такі операції з вексями:
- а) кредитні, пасивні, розрахункові, довірчі;
  - б) кредитні, торгові, гарантійні, продажу;
  - в) кредитні, торгові, гарантійні, розрахункові, комісійні.
34. Врахування векся відображається в бухгалтерському обліку проведенням:
- а) Дт 2020 Кт 1200;
  - б) Дт 2020 Кт 2026;
  - в) Дт 2028 Кт 1200.
35. Одержання векся на експертизу банком відображається проведенням:
- а) Дт 9129 Кт 9900;
  - б) Дт 9819 Кт 9910;
  - в) Дт 9910 Кт 9819.

36. Об'єкт основних засобів визнається активом, якщо:
- а) вартість його може бути достовірно оцінена;
  - б) у майбутньому очікується збільшення доходу від його використання;
  - в) використання об'єкта приведе до зменшення зобов'язань.
37. Попередня оплата при придбанні основних засобів відображається в обліку проведенням:
- а) Дт 4430 Кт 1200;
  - б) Дт 3511 Кт 1200;
  - в) Дт 4400 Кт 1200.
38. На розмір амортизації активу впливають фактори:
- а) первісна вартість та строк корисної служби;
  - б) сучасний стан активу;
  - в) оцінка активу.
39. Знос нематеріальних активів в обліку відображається проведенням:
- а) Дт 4300 Кт 4309;
  - б) Дт 7423 Кт 4309;
  - в) Дт 7499 Кт 4309.
40. Балансова вартість портфеля цінних паперів коригується наприкінці кожного місяця відповідно до принципу:
- а) суттєвості;
  - б) оцінки;
  - в) обережності.
41. На дату складання балансу усі цінні папери відображаються за:
- а) справедливою вартістю;
  - б) первісною вартістю;
  - в) собівартістю.
42. Коригуючі проведення в кінці облікового періоду здійснюються за умови, якщо:
- а) операція була проведена в останній робочий день місяця;
  - б) операція фактично була проведена у звітному обліковому періоді;
  - в) операція не була проведена на рахунках бухгалтерського обліку.
43. Витрати майбутніх періодів приводять до виникнення в податковому обліку:
- а) постійних різниць між податковим та обліковим прибутком;
  - б) тимчасових різниць між податковим та обліковим прибутком;
  - в) різних підходів до відображення суми переоцінки активів.

44. Реєстрація статутного капіталу на суму сплаченої частини в обліку відображається проведенням:
- а) Дт 3630 Кт 5001;
  - б) Дт 3630 Кт 5000;
  - в) Дт 1200 Кт 3630.
45. Дата валютування – це:
- а) дата укладання договору;
  - б) дата фактичного проведення розрахунків;
  - в) дата отримання права власності.
46. На розмір валютної позиції банку впливають операції, що:
- а) здійснюються у двох різних валютах;
  - б) здійснюються в іноземній валюті;
  - в) здійснюються в одній і тій самій валюті.
47. Для відображення операцій купівлі-продажу безготівкової валюти за дорученням клієнтів банки використовують:
- а) активні рахунки;
  - б) пасивні рахунки;
  - в) транзитні рахунки.
48. Відділ внутрішнього аудиту в своїй роботі керується:
- а) стандартами внутрішнього аудиту;
  - б) національними нормативами аудиту;
  - в) робочими документами.
49. Метою аудиту є:
- а) висновок про відповідність фінансової звітності в усіх істотних аспектах законодавству з підготовки та подання фінансових звітів;
  - б) підтвердження достовірності фінансової звітності;
  - в) перевірка фінансового стану засновників банку.
50. Проведення аудиту є обов'язковим для:
- а) перевірки податкового обліку;
  - б) трансформації бухгалтерського обліку;
  - в) підтвердження достовірності та повноти річного фінансового звіту.
51. За характером діяльності аудит – це:
- а) виконавча діяльність;
  - б) підприємницька діяльність;
  - в) посередницька діяльність.
52. Внутрішній аудит – це:
- а) незалежний аудит стану банку на основі правильності складання та достовірності звітності;
  - б) незалежна оцінка системи внутрішнього контролю банку;

- в) обстеження і вивчення окремих ділянок фінансово-господарської діяльності банку.
53. Керівник служби внутрішнього аудиту має відповідати вимогам:
- а) вища економічна освіта, стаж роботи в банківській системі на посадах аудитора, ревізора, бухгалтера, економіста не менше трьох років;
  - б) вища юридична освіта, стаж роботи в банківській системі на посадах аудитора, ревізора, бухгалтера, економіста не менше трьох років;
  - в) вища економічна освіта, стаж роботи в банківській системі на керівних посадах не менше трьох років.
54. Служба внутрішнього аудиту підпорядковується:
- а) правлінню банку;
  - б) спостережній раді банку;
  - в) НБУ.
55. Служба внутрішнього аудиту звітує перед НБУ:
- а) один раз на рік;
  - б) один раз на півроку;
  - в) раз у квартал.
56. Сертифікат на право проведення аудиту банків видається:
- а) спеціальною комісією НБУ;
  - б) Спілкою аудиторів України;
  - в) Аудиторською Палатою України.
57. Правовою основою проведення аудиту є:
- а) ЗУ “Про аудиторську діяльність”;
  - б) Положення НБУ про організацію внутрішнього аудиту;
  - в) договір на проведення аудиту.
58. За якість проведеного аудиту аудитори відповідають перед:
- а) замовником;
  - б) АПУ;
  - в) НБУ.
59. Банківська звітність залежно від змісту поділяється на:
- а) фінансову і статистичну;
  - б) офіційну і оперативну;
  - в) річну і поточну.
60. Позитивний гудвіл обліковується як актив за рахунком:
- а) 4300;
  - б) 4320;
  - в) 7423.

ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

1. Визначення бухгалтерського обліку. Фінансовий, управлінський та податковий облік.
2. Принципи організації бухгалтерського обліку в банках.
3. Характеристика та принципи складання фінансової звітності.
4. Аналітичний і синтетичний облік операцій у банку.
5. Класифікація параметрів аналітичного обліку. Нумерація аналітичних рахунків.
6. Види банківських документів та їх реквізити. Класифікація банківських документів.
7. Облікова політика банку. Основні складові облікової політики банку.
8. Міжнародні аспекти бухгалтерського обліку в банках та їх суть.
9. Основні положення та особливості побудови плану рахунків бухгалтерського обліку в комерційних банках України.
10. Організація обліково-операційної роботи в банку.
11. Порядок відкриття кореспондентських рахунків комерційним банкам (філіям) у регіональних управліннях Національного банку.
12. Організація обліку касових операцій у комерційних банках.
13. Облік прибуткових касових операцій. Документи на прийом готівки.
14. Облік видаткових касових операцій. Документи на видачу готівки.
15. Ревізія каси. Порядок проведення та оформлення результатів.
16. Облік операцій банку за безготівковими розрахунками.
17. Загальні правила документообігу та вимоги щодо оформлення розрахункових документів.
18. Облік міжбанківських розрахунків.
19. Облік депозитних операцій у банках.
20. Структура відображення кредитів у плані рахунків бухгалтерського обліку комерційних банків.
21. Загальні принципи бухгалтерського обліку кредитних операцій.
22. Облік операцій за овердрафтом.
23. Облік операцій “репо”.
24. Облік факторингових операцій.
25. Облік фінансового лізингу.
26. Порядок бухгалтерського обліку позабалансових кредитних операцій.
27. Облік сумнівних кредитів та резервів під кредитні ризики.
28. Структура відображення цінних паперів у плані рахунків бухгалтерського обліку.
29. Облік вкладень банку в цінні папери з нефіксованим прибутком з метою їх подальшого продажу.

30. Облік довгострокових вкладень банку в цінні папери з нефіксованим прибутком.
31. Облік вкладень в асоційовані та дочірні компанії.
32. Облік вкладень банку в боргові цінні папери з метою продажу.
33. Облік вкладень банку в боргові цінні папери на інвестиції.
34. Облік власних боргових зобов'язань комерційного банку.
35. Порядок бухгалтерського обліку формування та використання резерву на відшкодування можливих збитків банків від операцій з цінними паперами.
36. Нарахування доходів (витрат) за операціями з цінними паперами.
37. Бухгалтерський облік операцій банків з векселями.
38. Облік операцій банків в іноземній валюті.
39. Правила бухгалтерського обліку обмінних операцій в іноземній валюті.
40. Загальна характеристика доходів і витрат банку. Основні правила бухгалтерського обліку доходів та витрат банку.
41. Податковий облік у комерційних банках.
42. Облік нарахування та сплати податку на прибуток. Відстрочений податок на прибуток.
43. Облік визначення і розподілу фінансового результату.
44. Облік операцій з формування статутного капіталу.
45. Облік власних основних засобів.
46. Облік власних нематеріальних активів.
47. Порядок нарахування амортизації основних засобів та нематеріальних активів.
48. Облік операцій застави.
49. Класифікація звітності банків.
50. Основи організації управлінського обліку в комерційних банках.
51. Призначення та необхідність аудиту.
52. Основні принципи аудиту.
53. Класифікація аудиту.
54. Порядок регулювання аудиторської діяльності в Україні.
55. Функції професійних організацій аудиторів.
56. Права, обов'язки аудиторів та аудиторських фірм України.
57. Завдання та організація внутрішнього аудиту в комерційних банках.
58. Порядок проведення внутрішнього аудиту. Методи аудиторських перевірок.
59. Стандарти внутрішнього аудиту в комерційних банках.
60. Складання аудиторського висновку та розгляд матеріалів аудиту.

Навчально-методичне видання

ОБЛІК ТА АУДИТ У БАНКАХ
Навчально-методичний посібник

Укладачі:

Оксана Геннадіївна Коренєва
Наталія Григорівна Євченко

Редактор *Н.І. Одарченко*
Коректура *І.О. Кругляк*
Комп'ютерна верстка *Н.А. Височанської*

Підписано до друку 25.06.2003. Формат 60x90/16.
Гарнітура Times. Тираж 31 прим. Зам. 415.

Інформаційно-видавничий відділ
Української академії банківської справи
Адреса: 40030, м. Суми, вул. Петропавлівська, 57.

Надруковано на обладнанні Української академії банківської справи